

WEGWIJZERS NAAR EEN DUURZAME OUDLANDPOLDER

INHOUD

LEESWIJZER.....	3		
NATUURONTWIKKELING IN EEN MEERLAGIG EN MULTIFUNCTIONEEL LANDSCHAP.....	5	KLIMAATROBUUSTE LANDBOUW.....	47
WEGWIJZER 1.....	6	WEGWIJZER 11.....	48
WEGWIJZER 2.....	10	WEGWIJZER 12.....	54
WEGWIJZER 3.....	16	WEGWIJZER 13.....	58
WEGWIJZER 4.....	20	WEGWIJZER 14.....	62
WEGWIJZER 5.....	24	WEGWIJZER 15.....	66
INTERMEZZO 1 - GREEN DEAL.....	28	INTERMEZZO 2 - GREEN DEAL.....	70
POLDERDORPEN MET EEN TOEKOMST.....	33	DUIN-POLDEROVERGANG ALS VERBINDEND ELEMENT.....	75
WEGWIJZER 6.....	34	WEGWIJZER 16.....	76
WEGWIJZER 7.....	36	WEGWIJZER 17.....	80
WEGWIJZER 8.....	38	WEGWIJZER 18.....	84
WEGWIJZER 9.....	40	WEGWIJZER 19.....	90
WEGWIJZER 10.....	42	WEGWIJZER 20.....	94

Beste lezer,

Op 18 december 2020 keurde de Vlaamse regering het **landinrichtingsproject Oudlandpolder** goed. Hiermee werd de officiële aftrap gegeven van een toekomstgericht traject om van de Oudlandpolder een veerkrachtig en klimaatbestendig gebied te maken waarin het aangenaam wonen, werken en vertoeven is.

Omdat er verschillende wegen zijn die leiden naar een toekomstbestendige Oudlandpolder, werden op 24 en 25 maart 2021 4 workshops georganiseerd. Een diverse groep mensen reflecteerde en discussieerde er over de toekomst van een aantal elementen die heel eigen zijn aan de polder: de polderdorpen, de duin-polderovergang, de natuur- en landbouwgebieden. Elk van de workshops focuste op een van deze elementen en had tot doel 5 gedeelde principes naar voor te schuiven. **Wegwijzers** als het ware, die de deelnemers willen volgen **bij de verdere ontwikkeling van de Oudlandpolder**.

Deze publicatie presenteert deze wegwijzers. Per wegwijzer wordt eveneens uitgelegd hoe deze linkt aan de acties die al werden afgesproken in het kader van het landinrichtingsproject. Verder wordt ook meegegeven welke inzichten uit de toekomstscenario's relevant zijn om in deze context mee te nemen (zie ook de publicatie 'Welke toekomst wens jij de Oudlandpolder?'). Tot slot, wordt in 2 intermezzo's bekeken hoe de afgesproken principes sporen met de doelstellingen naar voor geschoven in de Europese Green Deal.

LEESWIJZER

Deze publicatie bestaat uit 4 delen waarin achtereenvolgens de wegwijzers terug te vinden zijn die uit de 4 workshops volgden. Je kan deze delen apart lezen, maar ook zien als een groter geheel. Wanneer je dit laatste doet, dus de hele publicatie doorneemt, zal je merken dat in de verschillende workshops principes naar voor werden geschoven die elkaar geheel of gedeeltelijk overlappen. Er is bewust voor gekozen om deze *niet* samen te voegen, en deze principes dus meermaals te presenteren. Op deze manier komen de thema's duidelijk naar voor waar de deelnemers over de grenzen van de verschillende workshops heen elkaar kunnen vinden.

Ter info: Aan deze workshops voor de Oudlandpolder namen volgende organisaties deel: Gemeente Jabbeke, Gemeentes Zuienkerke, Stad Brugge, Nieuwe Polder van Blankenberge, Provincie West-Vlaanderen, Diensten Gouverneur West-Vlaanderen, Departement Omgeving, Departement Landbouw en Visserij, ANB, VLM, VMM, SERV, VLAKWA, POM West-Vlaanderen, Ostend Science Park, VLIZ, ILVO, inagro, Universiteit Antwerpen, MBZ NV (Haven Zeebrugge), Boerenbond, Natuurpunt, Natuurpunt Uitkerkse Polder en 4 verschillende zelfstandige landbouwbedrijven.

De workshops werden gemodereerd door VLM en VITO.

WORKSHOP 1

**NATUURONTWIKKELING
IN EEN MEERLAGIG EN
MULTIFUNCTIONEEL LANDSCHAP**

24 MAART 2021
(9u30-12u)

IN HET POLDERGEBIED WORDT MAXIMAAL INGEZET OP HET BEHOUD VAN EEN OPEN, RUSTIG LANDSCHAP.

Toelichting

De Oudlandpolder kent een open landschap, getekend door akkers, weides, natuurlijke ruigtes en kleine polderdorpen langs oude landbouwwegen. Behalve rond hoger gelegen boerderijen, zijn er nauwelijks bomen of struiken te zien. De ruimtelijke wanorde die Vlaanderen kenmerkt – met de typische lintbebouwing en verkavelingen – heeft er nog niet helemaal doorgezet. Daardoor zijn hydrologische, agrarische en natuurlijke elementen die van oudsher structuur brengen in het landschap op veel plaatsen in de Oudlandpolder nog terug te vinden: (oude) dijken, sloten op de plek van vroegere geulen, percelen met grillige vormen, historische graslanden, etc.

Bij toekomstige ontwikkelingen in de Oudlandpolder dient maximaal ingezet te worden op **het behoud – en het herstel – van het historisch gegroeide open landschap**. Dit betekent dat grachtenstructuren, lijnvormige elementen zoals dijken en landbouwwegen, vergezichten, agrarische patronen, ... als raamwerk worden gebruikt bij het uittekenen van nieuwe ruimtelijke ingrepen in het gebied. **Bebouwing die niet met dit streefdoel te verzoenen is**, zoals geïsoleerde villa's in het groen, **wordt terug afgebroken**. Een herstel, en daardoor ook de herwaardering, van het karakteristieke polderlandschap zal niet alleen bijdragen aan de toeristische attractiviteit van de Oudlandpolder, maar ook het potentieel vergroten om te komen tot duurzame agrarische en natuurlijke structuren die een klimaatrobuust waterbeleid mogelijk maken.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Het behoud van het open landschap in de Oudlandpolder wordt niet als aparte doelstelling naar voor geschoven in het landinrichtingsproject, maar is wel terug te vinden in andere doelstellingen, zoals het valoriseren en het beschermen van het erfgoed, waaronder erfgoedlandschappen en gebieden met cultuurhistorische waarde, en het verbeteren van de leefkwaliteit van de polderdorpen.

'Leefkwaliteit' kent verschillende dimensies, waaronder ook omgevingskwaliteit. Het landinrichtingsproject heeft de ambitie om gericht in te zetten op de omgevingskwaliteit van de polderdorpen. De meeste van deze dorpen hebben hun kleinschalig karakter behouden, en hebben een belangrijke erfgoedwaarde. Dit 'dorpsgevoel' komt onder meer voort uit de relatie die de dorpen hebben tot het omliggende landschap: juist door het contrast met het open landschap komt de typische identiteit van de polderdorpen tot uiting. Via gerichte ingrepen, zoals meer groen in de dorpskernen, het opwaarderen van historische landschapselementen en de visuele 'afwerking' van de rand van de dorpen, wil men deze identiteit verder versterken. Verder wordt ook de ambitie geformuleerd verdere verneveling een halt toe te roepen, onder meer veroorzaakt door verkavelingen bij de polderdorpen en oprukkende bebouwing vanuit de verstedelijkte kuststrook.

THE OTHER WAY

THAT WAY

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

Alle scenario's gaan uit van een niet te verwaarlozen toename van het aantal inwoners in Vlaanderen. Deze **bevolkingstoename** zal zich ook in de polder en de kuststrook laten voelen. Afhankelijk van het scenario, en dus van factoren zoals migratie en economische groei, wordt uitgegaan van een bevolkingsgroei van 11 tot 33% in de polder en de kuststrook, of een toename van de bevolking in het projectgebied met 10.000 tot 25.000 personen. Enkel in het 'anti urban sprawl' landgebruiksscenario (zie ook scenario 'integrale duurzaamheid') gaat dergelijke bevolkingstoename niet gepaard met een verdere inname van open ruimte. Dus enkel in een scenario waarin het extra ruimtebeslag tot 0 ha wordt herleid tegen 2035, en de daarop volgende jaren zelfs verharde oppervlakte wordt teruggegeven aan landbouw en natuur, kan de verwachte bevolkingstoename worden verzoend met het behoud (en herstel) van het open polderlandschap.

Dit principe in praktijk brengen, en dus het open, rustige landschap van de Oudlandpolder bewaren en herstellen, betekent dan ook dat **stringente maatregelen zullen moeten worden uitgewerkt conform een ruimtelijk beleid dat inzet op het verdichten van plekken met een hoge knooppuntwaarde**, zoals in het 'anti urban sprawl' scenario. Enkel dan zal de **verwachte bevolkingsgroei in het gebied kunnen worden opgevangen zonder verdere aantasting van de landschappelijke waarde van de Oudlandpolder**. In de polderdorpen zal de vraag tot verdichting een grote uitdaging vormen - het behoud van de typische structuur en identiteit van de polderdorpen is enkel via doordachte, gerichte ingrepen te verzoenen met een verdere verdichting van de dorpen - waardoor automatisch toch ook in de richting van de verstedelijkte kuststrand en de stad Brugge wordt gekeken.

NATUURLIJKE STRUCTUREN VERTREKKEN VANUIT 4 GROTE KERNGEBIEDEN DIE WORDEN VERBONDEN DOOR EEN ONAFGEBROKEN NETWERK VAN NATUURLIJKE ELEMENTEN.

Toelichting

Naast een heel aantal kleinere, verspreide natuurgebiedjes, liggen in de Oudlandpolder momenteel 4 grotere natuurkernen : de Uitkerkse Polder, de Meetkerkse Moeren, de poldergraslanden tussen Klemskerke en Vlissegem en 't Pompje. Deze gebieden bestaan deels uit percelen bestemd en/of beheerd als natuurgebied en door landbouwers beheerd extensief weiland, deels uit gronden in landbouwgebruik die grotendeels als weiland beheerd worden.

Deze grotere natuurgebieden zullen als basis dienen voor **de ontwikkeling van 4 grote, afgelijnde kerngebieden natuur in de Oudlandpolder**. Deze kerngebieden zijn best slechts **beperkt toegankelijk**, zodat de natuur er zich relatief ongestoord kan ontwikkelen. Complementair aan deze kerngebieden wordt een **aaneengesloten netwerk van kleinere natuurlijke elementen** uitgewerkt, doorheen landbouwgebied, en verweven met de meer verstedelijkte ruimte in de kuststrook en de polderdorpen. Het zijn natuurlijke 'stapstenen' waarlangs soorten van het ene kerngebied naar het andere kunnen migreren. Verder dienen de ruigtes, permanente graslanden, poelen, kruiden- en bloemenstroken, duinbosjes en andere natuurlijke elementen waaruit deze migratiecorridors bestaan, ook de druk van predatoren in de kerngebieden wat te verlichten en de populaties van agrarische soorten vooruit te helpen, zoals weidevogels en akkerkruiden. Dit betekent dat het natuurlijk netwerk buiten de kerngebieden wordt ontwikkeld **in functie van de migratieroutes van agrarische en andere (minder mobiele) planten- en diersoorten**. In deze context wordt benadrukt dat de Blankenbergse Vaart beheersmatig niet zou mogen worden losgekoppeld

van kleinere polderwaterlopen die er in uitmonden. Ook creëert dit natuurlijk netwerk extra broed- en foerageergebieden, zodat zich meer veerkrachtige en klimaatrobuuste ecosystemen kunnen ontwikkelen.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Een van de doelstellingen van het landinrichtingsproject is het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor de kustpolders. De volgende van deze instandhoudingsdoelstellingen hebben duidelijk ruimtelijke implicaties:

- Een toename van de zilte graslanden (door uitbreiding of omvorming) met 20 ha. Aangezien gemiddeld slechts 7% van een perceel ook echt uit zilt grasland bestaat, komt dit de facto neer op een bijkomende inrichting van 285 ha zilt grasland.
- De ontwikkeling van 5 - 10 ha rietmoeras en grote zeggenvetaties om het porseleinhoen als broedvogel te behouden in de Oudlandpolder.
- Het behoud van 8.000 - 10.000 ha permanente graslanden met sloten en microreliëf in de hele Oostkustpolders voor de overwintering van soorten zoals kolgans, kleine rietgans en smient. Hierbij zullen kerngebieden worden afgebakend waar deze vogels zo min mogelijk worden gestoord ter hoogte van de Uitkerkse Polders, Klemskerke - Vlissegem en de Meetkerkse Moeren.

Voor de overige instandhoudingsdoelstellingen is geen uitbreiding of behoud van bepaalde arealen voorzien, maar wordt gestreefd naar een verbetering of het behoud van de kwaliteit van bestaande habitats. In dit verband wordt onder meer gekeken naar het afsluiten van beheerovereenkomsten met landbouwers.

Dit betekent dat het concept 'kerngebieden' duidelijk is terug te vinden in de doelstellingen geformuleerd in het landinrichtingsproject. Ook wordt het belang erkend van natuurlijke elementen buiten de kerngebieden, en van de rol die landbouwers spelen in het beheer ervan. De vraag om het behoud en de ontwikkeling van natuurlijke structuren in de Oudlandpolder ook te zien in functie van de migratie van planten- en diersoorten - zoals in dit principe - en dus om het potentieel te verhogen dat zich klimaatrobuste ecosystemen kunnen ontwikkelen, wordt evenwel slechts impliciet genoemd. De ambitie om actuele populaties van bv. bruine kiekendief, blauwborst, kluut en ijsvogel te behouden, brengt automatisch met zich mee dat wordt ingezet op de ecosystemen waarin deze vogels functioneren, en dat dus de instandhouding wordt nagestreefd van alle plant- en diersoorten in deze ecosystemen. De versnippering van natuurgebieden bemoeilijkt de migratie van soorten, vooral van planten en minder mobiele (kleine) dieren zoals amfibieën of loopkevers. Geïsoleerde populaties zijn minder veerkrachtig doordat ze na droogte, ziekte of andere stressfactoren niet of moeilijk herstellen. Het behoud van veerkrachtige, klimaatrobuste ecosystemen waarin de actuele populatie bruine kiekendieven, ijsvogels of kluten in stand kan worden gehouden, vraagt dus om de ontwikkeling van de hierboven genoemde 'stapstenen' voor soorten. Dit wordt evenwel niet expliciet in de natuurdoelstellingen benoemd.

Het landinrichtingsproject maakt ook duidelijk de koppeling tussen natuurbeheer en waterbeheer door waterbeheer verder te compartimenteren, en op die manier waterbeheer beter te kunnen afstemmen op de noden van landbouw en natuur. Dit koppelen van natuurbeheer aan waterbeheer via verdere compartimentering van de polder versterkt het principe van kerngebieden.

Voor het waterbeheer en de daaraan gekoppelde compartimentering is de hier verwoorde visie dat "het waterbeheer van de Blankenbergse Vaart niet mag losgekoppeld worden van het waterbeheer van de aansluitende kleinere polderwaterlopen" een knelpunt, als dit

geïnterpreteerd zou worden als het instellen van het zelfde waterpeil op de Blankenbergse Vaart als op de aansluitende waterlopen (die voor een deel compartimenten met hoofddoel natuur bevoorluden). Het compartimenteren van de polder houdt immers in dat de hoofdsloten (Blankenbergse Vaart - Noordeede) een afwijkend peilbeheer kunnen hebben t.o.v. de aansluitende compartimenten.

THAT WAY

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

In het vierde scenario, met de naam 'Technologisch optimisme', wordt de **ontwikkeling van 4 kerngebieden** natuur als leidraad genomen, wat dus ook terug te vinden is in het hier genoemde principe. Om een realistische inschatting te kunnen maken wat betreft de locatie van deze natuurkernen, werd gekeken naar de **bestaande natuurreservaten en alle aangrenzende percelen die voorkomen in de zoekzones** geïdentificeerd als mogelijke compensatiegebieden voor de uitbreiding van de haven van Zeebrugge. Volgens dit scenario betekent de ontwikkeling van deze 4 kernen daardoor een toename van het areaal natuur in de Oudlandpolder met ongeveer 1.300 ha (een toename van 84%). Het gaat om gronden die nu nog officieel ingekleurd staan als landbouwgrond, maar de facto soms wel al als natuurlijk grasland

worden beheerd. In dit scenario wordt dit hele areaal officieel natuurgebied. Dit gaat gepaard met een afname van een kleine 12% van het landbouwareaal.

Deze kerngebieden met elkaar verbinden, en dus een onafgebroken **natuurlijk netwerk ontwikkelen** - maar ook de ontwikkeling van de natuurkernen zelf - blijkt enkel haalbaar te zijn als hiernaar wordt gekeken vanuit een 'land sharing' perspectief. Of met andere woorden, als landbouwgronden ook voor natuur- en klimaatdoelstellingen kunnen worden ingezet, en in natuurgebied aan landbouw kan worden gedaan. De Oudlandpolder is van oudsher een omgeving gemaakt door de mens, waar landbouw slechts mogelijk werd door langzaam aan land te winnen op zee. Doorheen dit proces van eeuwen heeft zich dan ook een specifieke fauna en flora in de polder ontwikkeld, waarvan een belangrijk deel afhankelijk is van de landbouw. Vogels zoals grutto's, kluten en veldleeuweriken, overwinterende ganzensoorten, of akkerkruiden, zoals klaprozen en korenbloemen, kunnen niet zonder akkers en graslanden. Dit soort '**boerennatuur**' **in stand houden, lukt niet zonder aan landbouw te doen**. Daarnaast blijkt ook het **beheer** van dergelijk verweven natuurlijk netwerk een belangrijke reden te zijn om te zoeken hoe natuur- en landbouwdoelen op sommige plaatsen hand in hand kunnen gaan. Uiteindelijk zal de **inzet van landbouwers** dus **nodig** zijn om zowel kerngebieden als natuurverbindingsgebieden te kunnen beheren. Nieuwe businessmodellen waarin landbouwers een faire vergoeding krijgen voor de ecosysteemdiensten die ze ondersteunen, en instrumenten zoals de beheerovereenkomsten, zijn dan mogelijk een sleutelelement om dergelijk natuurlijk netwerk te kunnen verwezenlijken.

BEHOUD VAN ALLE NOG BESTAANDE HISTORISCH PERMANENTE GRASLANDEN IN SAMENWERKING MET DE EXTENSIEVE VEEHOUDERIJ.

Toelichting

Momenteel zijn in de Oudlandpolder 820 ha grasland beschermd als ecologisch kwetsbaar blijvend grasland (EKBG). Voor deze graslanden geldt een:

- verbod op mechanische wijziging.
- verbod op de wijziging van het reliëf.

Voor 1.930 ha grasland in de Oudlandpolder geldt een:

- verbod op mechanische wijziging.
- verbod op chemische wijziging.
- verbod op afbranden.
- verbod op wijziging van het reliëf.
- verbod op doorzaaien.

Dit is een bescherming via de landbouwwetgeving, die in essentie inhoudt dat de enige sanctie die kan genomen worden inkomensverlies is (wegens niet meer kunnen krijgen van aantal premies).

Verder zijn er ook nog 8 ha grasland in de Oudlandpolder waarvoor het volgende moet worden aangevraagd:

- vergunning voor mechanische wijziging.
- vergunning voor chemische wijziging.
- vergunning voor afbranden.
- vergunning voor wijziging reliëf.
- vergunning voor doorzaaien.

Tot slot, zijn er ook nog 117 ha beschermd als permanent grasland onder het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Het beschermingsstatuut van deze graslanden is identiek aan dit van EKBG.

Er zijn daarnaast ook nog historisch permanente graslanden die helemaal niet beschermd zijn, omdat ze gelegen zijn in een gebied dat een andere bestemming heeft dan landbouw- of natuurgebied. De totale oppervlakte hiervan is niet gekend, maar zal beperkt zijn.

In totaal zijn dus 2.875 ha grasland op de één of andere manier beschermd als historisch permanent grasland. De relatief lichte sancties voor het aantasten van historisch permanent grasland dat enkel beschermd is onder de landbouwwetgeving, maakt dat er toch nog wijzigingen gebeuren. **Vanuit natuur- en landschapsdoelstellingen wordt dan ook gepleit om alle historisch permanente graslanden te beschermen onder de natuurwetgeving.**

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

De bedoeling is om, gelinkt aan het landinrichtingsproject, te komen tot een volledige afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur in de Oudlandpolder. Dit om rechtszekerheid te bieden aan landbouwers met betrekking tot het toekomstig gebruik van gronden en de voorwaarden die daarbij zullen gelden. Bij deze AGNAS processen zal een eventuele uitbreiding en betere bescherming van het areaal historisch permanente graslanden worden meegenomen.

Verder is ook het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor de kustpolders, een van de genoemde doelstellingen. Dit impliceert onder meer het behoud van 8.000 - 10.000 ha permanent grasland met sloten en microreliëf in de volledige Oostkustpolders voor wintergasten zoals kleine rietgans, smient en kolgans. Er werd

evenwel nog niet bepaald hoeveel van deze 8.000 - 10.000 ha in de Oudlandpolder moeten liggen.

Tot slot, sluit dit principe ook aan bij de ambities verwoord in het Raamakkoord Oudlandpolder om de totale buffercapaciteit van het watersysteem in het gebied te verhogen, alsook de totale opslagcapaciteit, onder meer door het aanvullen van de grondwatervoorraden via de infiltratie van regenwater.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

In de Oudlandpolder zou een groot deel van de wetlands die in de jaren '50 van de 20ste eeuw nog aanwezig waren, kunnen worden hersteld, zodat in totaal een wetlandareaal van een kleine 5.200 ha wordt bereikt (1). Deze wetlands waren - en de nog resterende graslanden zijn dit nog steeds - natte weides en hooilanden op de komgronden die door landbouwers open werden gehouden via extensieve begrazing en een doordacht maaibeheer. Het grondwaterpeil van deze natte gronden ging mee met de seizoenen: in de winter stond het hoog en waren de graslanden moeilijk toegankelijk, in de loop van de lente zakte het water, en konden de graslanden worden begraasd. In het scenario 'integrale duurzaamheid' wordt gestreefd naar een **wetlandareaal van 4.400 ha**, of 86% van het hiervoor genoemde potentieel. Dit komt vermoedelijk in de buurt van het deel permanente graslanden met sloten en microreliëf dat in de Oudlandpolder zal moeten worden gerealiseerd om tot de vooropgestelde 8.000 - 10.000 ha te komen in de hele Oostkustpolders (cfr. instandhoudingsdoelstellingen voor de kustpolders).

ER WORDT GESTREEFD NAAR EEN GOEDE WATERKWALITEIT DOORHEEN DE HELE POLDER.

Toelichting

De ecologische toestand van het oppervlaktewater in de Oudlandpolder is momenteel overall 'ontoereikend' of 'slecht'. Ook de fysisch-chemische toestand van de waterlopen varieert er van 'ontoereikend' tot 'slecht'. Dit laatste is te wijten aan de metingen 'totaal fosfor'. Als deze parameter wordt weggelaten, scoort de fysisch-chemische toestand van de waterlopen 'goed' tot 'zeer goed'.

Een duurzaam waterbeheer richt zich niet enkel op het kwantitatieve aspect van het waterbeheer, waar in de Oudlandpolder terecht veel aandacht aan wordt besteed, maar ook op het verbeteren van de waterkwaliteit.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Volgens de Kaderrichtlijn Water zouden alle Europese wateren tegen uiterlijk 2027 een 'goede toestand' moeten hebben bereikt. Of, als het door natuurlijke omstandigheden niet mogelijk is om op tijd deze doelstelling te halen, zouden tegen 2027 alle maatregelen moeten genomen zijn om op termijn tot een goede waterkwaliteit te komen. Het landinrichtingsproject onderschrijft deze Europese waterkwaliteitsdoelstelling.

In het landinrichtingsproject Oudlandpolder wordt het aspect waterkwaliteit minder benadrukt omdat het beleid m.b.t. waterkwaliteit volledig ingekapseld zit in bestaand beleid (beleid m.b.t. waterzuivering, beleid m.b.t. riolering, beleid

m.b.t. tegengaan verontreiniging oppervlaktewater en grondwater (o.a. mestdecreet, VLAREM, ...). Bovendien is er weinig ruimte voor differentiatie in het waterkwaliteitsbeleid en kunnen er geen extra stimulansen vanuit landinrichtingsmiddelen worden gegeven voor werken in functie van verbetering van de waterkwaliteit.

THAT WAY

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

Aangezien ook in Vlaanderen aan de zonet genoemde waterkwaliteitsdoelstellingen zal moeten worden voldaan, wordt deze doelstelling in alle scenario's als referentie meegenomen. Er wordt niet op gevarieerd tussen de scenario's onderling. Wat wel verschilt tussen de scenario's, is de manier waarop deze doelstelling wordt bereikt.

Binnen het brede spectrum aan maatregelen die kunnen worden genomen, is het daarom interessant even te kijken naar de scenario's 'integrale duurzaamheid' en 'technologisch optimisme' - de 2 scenario's die zich elk aan een ander uiterste van dit spectrum positioneren. In dit laatste scenario worden natuurlijke systemen (bv. natuurgebieden of natuurlijke kringlopen zoals de waterkringloop) zo veel mogelijk gescheiden van door de mens ontwikkelde systemen. Dit wordt gedaan via technologische oplossingen die geïmplementeerd worden door gespecialiseerde, grootschalige en kapitaalintensieve (landbouw)bedrijven, zoals slimme, computergestuurde systemen die op basis van sensoren toelaten bemesting en pestbestrijding af te stemmen op wat planten precies kunnen opnemen, zodat de infiltratie van chemische residuen in bv. grondwaterlichamen kan worden

vermeden. Aan de andere kant van het spectrum, in het scenario 'integrale duurzaamheid' wordt voornamelijk in de richting van 'nature based solutions' gekeken, ingebed in een landbouwmodel gebaseerd op familiale bedrijven die streven naar het lokaal sluiten van kringlopen en kostenminimalisatie. Teelten en landbouwpraktijken worden er gekozen in functie van bv. de bodemgesteldheid en het beschikbare water. Er wordt gewerkt met dierenrassen die tegen een stootje kunnen, weinig interventies van de veearts vragen, en grotendeels gevoed worden met wat de Oudlandpolder kan voortbrengen.

Een van de zaken die we uit deze scenario's leren, is dat de technologieën die kunnen helpen om een betere waterkwaliteit te bereiken al geruime tijd bestaan, ongeacht in welk uiterste van het spectrum je naar een oplossing gaat zoeken. De reden waarom de toestand van de waterlopen in de Oudlandpolder nog steeds ondermaats is, is dan ook niet technologisch van aard, maar moet gezocht worden in het afsprakenkader dat regelt hoe er met water wordt omgegaan in de polder, de manier waarop dit afsprakenkader wordt ontwikkeld, en de handhaving ervan. De inzet van bepaalde technologieën maakt onderdeel uit van dergelijk afsprakenkader.

Water is een gemeen goed (commons) met bepaalde eigenheden naar gebruik toe. Water dat gebruikt wordt door de een, kan bv. niet meer gebruikt worden door de ander. En water dat vervuult wordt door de een, is ook niet meer in de initiële kwaliteit beschikbaar voor de ander. Tegelijkertijd is het niet vanzelfsprekend om iemand de toegang tot water te ontfemen. Waterbeheer gaat daardoor gepaard met bepaalde uitdagingen, die je bv. niet ziet bij het beheer van private goederen. Om een beter zicht te krijgen op de criteria waaraan governance systemen voldoen die er wél in slagen om dergelijke commons op een duurzame manier te beheren, kan er verwezen worden naar het werk van bv. Elinor Ostrom en collega's (2).

WATERPEILEN WORDEN INGESTELD IN FUNCTIE VAN DE ONTWIKKELING VAN EEN ROBUUST EN KLIMAATBESTENDIG WATERSYSTEEM, REKENING HOUDEND MET DE NODEN VAN NATUUR, LANDBOUW, RESIDENTIËLE ZONES EN ANDERE GEBIEDEN IN DE OUDLANDPOLDER.

Toelichting

De impact van de **klimaatverandering** laat zich in de Oudlandpolder al duidelijk voelen. Zo krijgt de polder al jaren te maken met **meer en intensere droogteperiodes**. De impact van deze droogteperiodes is er erger dan in andere gebieden omdat:

- de polder geen eigen waterbronnen heeft,
- er bijna geen bruikbaar grondwater is (omdat dit verzilt is), en
- er bij een te laag waterpeil in de polderwaterlopen, en een te laag debiet, verzilting optreedt van zowel het oppervlaktewater als de bodem.

Een ander gevolg van de veranderende weerpatronen, is een **toename van het aantal intensieve buien met grote piekdebieten**. Samen met het feit dat de zeespiegel stijgt, en er dus minder mogelijkheden zijn om gravitair het overtollige water af te voeren, zorgt dit voor grotere uitdagingen op het vlak van hoogwaterbeheer. Verder vragen, naast klimaatadaptatie, ook de verschillende waternoden bij de diverse gebruikers in de polder voor een **aanpassing van het peilbeheer**.

Dit nieuwe peilbeheer zou **rekening moeten houden met de noden die er zijn in de verschillende gebieden in de Oudlandpolder**, zowel vandaag als de komende decennia. In natuurgebieden betekent dit dat

de waterpeilen zouden moeten kunnen variëren op het ritme van de seizoenen: hoge waterpeilen in de winter, met een plas-dras toestand die minstens tot begin juni kan in stand gehouden worden, en lagere peilen in de zomer, daarbij wel rekening houdend met de impact van de klimaatverandering.

Een nieuw peilbeheer zal in de polder hand in hand moeten gaan met de **creatie van meer buffercapaciteit**. Hiervoor wordt gekeken naar bv. wetlands buiten de kerngebieden natuur. Het areaal waarop deze buffercapaciteit wordt gerealiseerd, zou groot genoeg moeten zijn om een buffer aan te leggen die het mogelijk maakt om droge periodes te overbruggen zonder de aanvoer van water van buiten de polder. Tegelijkertijd moeten deze buffers ook de overstromingsrisico's kunnen beperken tijdens periodes met intense neerslag.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Een herziening van het peilbeheer in de Oudlandpolder maakt deel uit van een van de belangrijkste doelstellingen van het landinrichtingsproject, namelijk het realiseren van een klimaatrobuust waterbeheer gericht op:

- het maximaal opslaan en bufferen van water in het watersysteem en de bodem,
- het garanderen van (nood)afvoermogelijkheden van oppervlaktewater richting de zee, en
- het efficiënt inzetten van het beschikbare water in de polder.

Gelinkt aan deze doelstelling werden al verschillende concrete acties gedefinieerd in het Raamakkoord voor de Oudlandpolder, zowel onderzoekswerk, zoals het onderzoeken van het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime in de Oudlandpolder, als acties op het terrein, zoals het installeren van apparatuur die een permanente registratie van debieten toelaat, de modernisering van waterinlaatinfrastructuur als het maken van formele afspraken over toegelaten debietafnames. (Een volledig overzicht van alle voorgestelde acties is terug te vinden in hoofdstuk 4.2.8 van het rapport 'Landinrichtingsproject Oudlandpolder Fase 1.).

Ter verdere onderbouwing van gebiedsgerichte keuzes in het waterbeheer is momenteel een studie lopende m.b.t. de opmaak van een waterbalans voor de Oudlandpolder en anderzijds de opmaak van een gewenst grond- en oppervlaktewaterregime voor de Oudlandpolder.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

In de scenario's werd niet ingegaan op het peilbeheer in de Oudlandpolder. De scenario's situeren zich op een hoger abstractieniveau, waardoor deelaspecten van het waterbeheer die zich op dit detailniveau bevinden niet werden meegenomen.

THAT W

INTERMEZZO 1 – GREEN DEAL

Liggen de wegwijzers voor natuurontwikkeling in de Oudlandpolder in lijn met de Europese Green Deal? Wat kan de biodiversity strategy ons vertellen?

In december 2019 presenteerde de Europese Commissie haar Green Deal, een nieuwe groeistrategie voor Europa. Deze Green Deal heeft de ambitie om van Europa tegen 2050 het eerste klimaatneutrale continent te maken, de economie te stimuleren, de volksgezondheid en levenskwaliteit te verbeteren en de natuur te beschermen, zonder iemand aan zijn lot over te laten. Opgesplitst in verschillende beleidsdomeinen wordt deze Green Deal momenteel meer gedetailleerd uitgewerkt en vastgeklonken in Europese wetgeving.

Hieronder worden beknopt de doelstellingen uit de Green Deal weergegeven – en dan meer bepaald de biodiversiteitsstrategie die er deel van uitmaakt – die te linken zijn aan de wegwijzers gepresenteerd op voorgaande pagina's. De vraag die we hier stellen is of deze in de richting liggen van het pad dat we volgens de Europese Green Deal zouden moeten bewandelen.

Green Deal doel: Behoud en herstel van ecosystemen en de biodiversiteit

De Europese Commissie wil er mee voor zorgen dat tegen 2050 alle ecosystemen wereldwijd hersteld zijn en veerkrachtig en adequaat beschermd worden. Door toedoen van de mens zouden er geen soorten meer mogen uitsterven, tenminste voor zover dit nog kan worden vermeden. Tegen uiterlijk 2030 moet de Europese biodiversiteit daarom op weg zijn naar herstel.

Om dit mogelijk te maken, zal ten minste 30% van het land en 30% van de zee in de EU worden beschermd. Een derde van dit oppervlak, dus 10% van

het land en 10% van de zee zal strikt worden beschermd. In de eerste plaats wordt hierbij gekeken naar:

(1) gebieden met een zeer hoge biodiversiteitswaarde of een zeer groot biodiversiteitspotentieel, en

(2) ecosystemen die koolstof uit de atmosfeer halen en aanzienlijke koolstofvoorraden opslaan, zoals veengebieden, grasland en waterrijke gebieden.

De Europese biodiversiteitsstrategie benadrukt hoe belangrijk het is om hierbij de nodige ecologische corridors te voorzien. Enkel wanneer beschermde gebieden met elkaar in verbinding staan, en de migratie van soorten dus mogelijk is, kan een echt samenhangend en veerkrachtig trans-Europees natuurnetwerk tot stand komen.

Op de volgende manier kunnen de hiervoor genoemde wegwijzers en deze doelstellingen uit de Green Deal aan elkaar worden gelinkt:

- > **Het streefdoel om te komen tot 4 grote kerngebieden natuur in de Oudlandpolder, die met elkaar verbonden zijn door een onafgebroken netwerk van natuurlijke 'stapstenen', ligt helemaal in lijn met de Europese doelstelling om een trans-Europees natuurnetwerk te ontwikkelen.**
- > **Als de afbakening Natuurlijke en Agrarische structuur voor de Oudlandpolder gerealiseerd is, en de 4 kerngebieden natuur verder ontwikkeld zijn, zal het areaal strikt beschermde natuur in de Oudlandpolder groter zijn dan nu het geval is. Dit is in lijn met de doelstelling om het areaal natuurgebied in Europa uit te breiden.**
- > **De wegwijzer waarin het behoud van alle nog bestaande historisch permanente graslanden naar voor wordt geschoven, sluit aan bij de Europese doelstelling om ecosystemen die koolstof uit de atmosfeer halen en aanzienlijke koolstofvoorraden opslaan, (strikt) te beschermen.**

Green Deal doel: Natuur terug naar landbouwgronden brengen door de toestand en diversiteit van agro-ecosystemen te verbeteren.

Ten minste 10% van het landbouwareaal zal moeten worden omgevormd tot landschappen met een hoge biodiversiteit. Het is aan de lidstaten om dit EU-streefcijfer van 10% om te zetten naar een lagere geografische schaal zodat verbindingen tussen habitats kunnen worden gecreëerd, en deze natuurdoelstelling kan worden verzoend met de landbouwpraktijken in een gebied.

- > Het principe om in de Oudlandpolder een onafgebroken netwerk van natuurlijke elementen te ontwikkelen, geïntegreerd in landbouwgebied, om zo de kerngebieden natuur te verbinden, kan een belangrijke bijdrage leveren aan deze doelstelling om de diversiteit van agro-ecosystemen te verbeteren.
- > Indien alle nog bestaande historisch permanente graslanden strikter worden beschermd dan nu het geval is, en bovendien ook adequaat worden beheerd, dan creëert dit mogelijkheden om te evolueren naar percelen met een hoge biodiversiteit. Als nog een stap verder wordt gegaan, en ook een deel permanente graslanden met sloten en microreliëf wordt gerealiseerd in de Oudlandpolder, conform de 8.000 - 10.000 ha die er in de hele Oostkustpolders zouden moeten komen, kan deze Europese doelstelling vlot worden gehaald.

Green Deal doel: Zoetwaterecosystemen herstellen

De waterkwaliteitsdoelstellingen opgelegd via de kaderrichtlijn water worden integraal overgenomen in de Europese Green Deal. De Commissie erkent dat er meer inspanningen moeten komen om zoetwaterecosystemen te herstellen, en dus de kaderrichtlijn water te implementeren.

- > De ontwikkeling van een gediversifieerd peilbeheer doorheen de polder dat naast landbouwnoden ook inspeelt op de waterbehoeftes in natuurgebieden, ondersteunt de doelstelling om zoetwaterecosystemen te herstellen.

WORKSHOP 2

POLDERDORPEN MET EEN TOEKOMST

24 MAART 2021
(13u30-16u)

POLDERDORPEN UITBREIDEN MOET MOGELIJK ZIJN ZOLANG DE AUTHENTICITEIT VAN DE DORPEN WORDT GERESPECTEERD.

Toelichting

De vraag om het open landschap in de Oudlandpolder te bewaren, en waar mogelijk te herstellen, klinkt luid. Wanneer het over de polderdorpen gaat, vertaalt deze vraag zich in een oproep om de polderdorpen ruimtelijk niet verder uit te breiden. **De polderdorpen mogen uiteraard nog verder ontwikkelen en groeien, maar dit zou moeten gebeuren binnen de ruimte die ze nu ook al innemen.**

Niet uitbreiden betekent bijna automatisch 'inbreiden' en verdichten. Dus binnen de bestaande gebouwde omgeving meer wooneenheden, winkels, ruimte voor water en groen, en andere voorzieningen creëren. Dit dient echter te gebeuren met respect voor de traditionele dorpszichten, oude lijnstructuren zoals dijken, dreven en landbouwwegen die leiden naar belangrijke zichtpunten (oude hoeves, molens, etc.), en dus de karakteristieke elementen in de polderdorpen. Het bouwen van klassieke appartementen is daarom niet aan de orde. Er wordt eerder gekeken in de richting van meer collectieve woonvormen in grotere, historische panden en op grotere percelen, die het mogelijk maken om de blauwgroene dooradering van de polderdorpen terug bloot te leggen. Dat dit een uitdaging zal zijn die een doordachte visie op dorpsniveau noodzakelijk maakt, wordt niet in twijfel getrokken. Net zo min als de limieten die dergelijk inbreidingsmodel kent.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Het landinrichtingsproject sluit aan bij de bredere doelstelling om in de Oudlandpolder in te zetten op het behoud en de versterking van de identiteit van het historische polderlandschap, een door de mens gemaakt landschap waar landbouw en natuur samen de identiteit bepalen en waar waterbeheer al sinds eeuwen een sturend element is. Op het niveau van de polderdorpen betekent dit dat zal worden ingezet op meer publiek groen in de dorpskernen, weloverwogen verhardingskeuzes, het realiseren van 'dorpsommetjes' of, anders gezegd, het verbinden van de dorpen met recreatieve wandel- en fietsnetwerken, het herwaarderen van historische landschapselementen en het tegengaan van 'rommelranden' aan de dorpskernen.

BETAALBAAR WONEN WORDT DE NORM.

Toelichting

De prijs voor gezinswoningen stijgt in de polderdorpen zo sterk dat het voor de meeste jonge mensen die er opgroeien onmogelijk is om te blijven. Ter vergelijking: De gemiddelde verkoopprijs voor een woning in Brugge bedroeg in de periode 2019-2020 €308.490. In de kuststrook bedroeg de gemiddelde verkoopprijs voor woningen €253.459 (Oostende), €267.275 (Bredene), €308.202 (De Haan) en €291.602 (Blankenberge). In Zuienkerke, ten slotte, een gemeente die uitsluitend uit polderdorpen bestaat, werd er gemiddeld €377.876 betaald voor een woning (3).

De hoge druk op de vastgoedmarkt in de polderdorpen zou in belangrijke mate te verklaren kunnen zijn door het aantal woningen dat wordt aangekocht als tweede verblijf of opbrengsteigendom, bijvoorbeeld om er een B&B in onder te brengen. Leefbare polderdorpen vragen echter om een minimale kritische massa, een minimaal aantal échte bewoners uit verschillende leeftijdscategorieën, zodat er een gezond sociaal weefsel kan ontstaan. Daarom wordt gevraagd om een **rem** te zetten **op het aantal tweede verblijven, B&Bs en andere opbrengsteigendommen in de polderdorpen.**

Dit kan als de **overheid reguleert, investeert en stimuleert**. Het invoeren van erfpachtregelingen is een mogelijke weg waarlangs **betaalbare woningen voor jonge gezinnen** kunnen worden gecreëerd, zoals momenteel al in Koksijde gebeurt. Hierbij wordt voorrang gegeven aan jonge gezinnen en wie al een langere tijd in Koksijde woont. Ook spelen de gezinssamenstelling en het gezinsinkomen een rol. Andere manieren waarop overheden kunnen inzetten op de betaalbaarheid van woningen zijn, bijvoorbeeld, het creëren van meer sociale woningen, het kopen van een gevel of een aandeel in een woning, het opleggen van randvoorwaarden m.b.t. collectieve

voorzieningen binnen woonprojecten en buurten, verhinderen dat stedenbouwkundige percelen worden samengevoegd voor de bouw van appartementen, etc.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

De leefbaarheid van de polderdorpen kan in het landinrichtingsproject van de Oudlandpolder niet vanuit dit perspectief worden belicht. Betaalbaar wonen is een problematiek die niet via landinrichtingsmaatregelen

ELK DORP KRIJGT ONTMOETINGSPLEKKEN DIE DE ONTWIKKELING VAN EEN SOCIAAL-CULTURELE WERKING IN DE DORPEN MOGELIJK MAKEN.

Toelichting

Ontmoetingsplekken waar bewoners terecht kunnen voor een dagelijkse babbel, afspraken maken voor de BBQ van de lokale voetbalploeg of kinderen even kunnen laten schommelen, zijn van onschatbare waarde voor de levenskwaliteit in de polderdorpen. Maar samen met de kleine winkels, de scholen, de sportverenigingen en andere organisaties die uit de polderdorpen wegtrekken, verdwijnen ook heel wat ontmoetingsplekken. Daarom wordt gevraagd om bij ruimtelijke ingrepen in de Oudlandpolder telkens ook deze gedeelde vraag naar meer ontmoetingsplekken mee te nemen, zodat er terug **voldoende plaatsen** zijn waar dorpsbewoners contact met elkaar kunnen hebben.

Al is er wel meer nodig dan enkel ingrepen in de publieke ruimte. In dorpen waar het aangenaam is om te leven, zijn ook bepaalde **basisdiensten** voorhanden, zoals een winkel waar een eenvoudig assortiment aan voedingsmiddelen te vinden is (zodat je nog snel wat bloem kan gaan halen...), kinderopvang, een speeltuin, een fietsenmaker, en al die andere zaken die je nodig hebt in je directe nabijheid – omdat het niet altijd evident is ervoor naar een ander dorp te trekken.

In deze context wordt verwezen naar DORV, een concept van coöperatieve '**dorpspunten**' ontwikkeld in Duitsland waar dorpelingen terecht kunnen voor dagverse producten en aanvullende diensten zoals een geldautomaat, het aanvragen en afhalen van een identiteitskaart, medische zorgen, etc. Het DORV concept steunt op 5 pijlers: levensmiddelen, diensten, sociaal-medische zorg, culturele evenementen en communicatie. Het aanbod in een dorpspunt wordt afgestemd op de lokale noden, en dus

ook de demografie in een dorp.

Complementair aan basisdiensten als degene aangeboden in een dorpspunt, bestaat er ook een duidelijke vraag in de Oudlandpolder naar een breder aanbod aan **niet-essentiële diensten**, zoals een bibliotheek, sportinfrastructuur, culturele activiteiten, een toeristische dienst, scholen, etc. Dergelijke diensten zouden in een **netwerkverband** kunnen worden aangeboden. Activiteiten worden dan afwisselend georganiseerd in de verschillende polderdorpen. Of de dorpen spreken onderling af wie wat voor zijn rekening neemt. Dankzij de digitale tools die voor een steeds groter worden groep mensen gemakkelijk toegankelijk worden, is het niet zo moeilijk meer om in netwerkverband dergelijke **samenwerking** op te zetten en voor dorpelingen toegankelijk te maken. Dit kan uiteraard enkel op voorwaarde dat de concurrentie en het opbod tussen de polderdorpen stopt, en de stap wordt gezet naar een constructieve samenwerking waarin de dorpen samen aan de levenskwaliteit in de polderdorpen werken.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Vanuit het landinrichtingsproject zal ook ingezet worden op het realiseren van dorpsontmoetingsruimtes, zowel op publiek als op privaat domein. De focus bij de landinrichtingssubsidies zal daarbij liggen op duurzaamheid en beeldkwaliteit.

DE DORPEN WORDEN KNOOPPUNTEN VOOR DE OVERSTAP NAAR TRAGE MOBILITEIT EN (PARTICULIERE) DEELSYSTEMEN.

Toelichting

De afstand van Oostende naar Zeebrugge is iets meer dan 20 km. Ook vanuit Oostende en Zeebrugge is het niet veel verder dan 20 km naar Brugge. Alles bij elkaar is de Oudlandpolder dus eigenlijk niet zo een uitgestrekt gebied. Het groene hart ligt relatief dicht bij de verstedelijkte kust en de historische binnenstad van Brugge. Gezien de huidige evolutie in bijvoorbeeld elektrische (bak)fietsen, maakt dit dat voor een groot deel van de dagelijkse functionele verplaatsingen in de Oudlandpolder, bv. naar de winkel, school, het werk, etc., in theorie geen auto meer nodig is. De overstap naar meer duurzame mobiliteitssystemen, gebaseerd op combinaties van openbaar vervoer, elektrische (deel)auto's, fietsen en/of stappen, is dus ook in de Oudlandpolder een haalbare kaart.

In het huidige **netwerk voor functioneel fietsverkeer**, dat bestaat uit fietssnelwegen die Brugge, Oostende en Zeebrugge met elkaar verbinden en het bovenlokaal functioneel fietsnetwerk, worden al enkele van de polderdorpen met elkaar verknoopt. Dit netwerk is momenteel echter niet voldoende fijnmazig om de transitie naar een meer duurzame mobiliteit in de Oudlandpolder te ondersteunen. Daarom wordt gevraagd om **elk van de polderdorpen** uit te bouwen tot een **knooppunt** in dit netwerk. In dergelijk knooppunt kunnen bepaalde **publieke diensten** worden aangeboden, zoals een fietsherstelpunt en een publiek toilet, kan de overstap worden gemaakt naar vormen van publiek transport (bus, taxidiensten) en kunnen standplaatsen van (particuliere) deelmobiliteit worden geïntegreerd. Dit alles zou dan via digitale diensten, zoals een mobiliteitsapp, voor een breed publiek kunnen worden ontsloten.

Tegelijkertijd zullen ook recreatieve fietsers van deze knooppunten gebruik maken. Dankzij de vele landbouwwegen, kerkwegels en dijken, komen steeds meer mensen in de Oudlandpolder van het polderlandschap genieten. Een **meer fijnmazig uitgebouwd netwerk van mobiliteitsdiensten** zal het poldergebied nog attractiever maken voor toeristen die Brugge of de kust aandoen.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Een van de hoofddoelstellingen van het landinrichtingsproject Oudlandpolder is het realiseren van een mobiliteitsshift door in te zetten op fietsmobiliteit en door niet-gebiedseigen gemotoriseerd verkeer te weren van lokale wegen. Het verbeteren van de omgevingskwaliteit van de polderdorpen impliceert dat ook wordt ingezet op infrastructuur voor basisbereikbaarheid en dat wordt gewerkt aan het verbeteren van de veiligheid van het functioneel fietsnetwerk, wat op niveau van de Oudlandpolder vooral problematisch is in de relaties tussen de polderdorpen onderling en de relaties tussen de dorpen en het stedelijk netwerk kust.

DE LEEFBAARHEID VAN POLDERDORPEN EN GEHUCHTEN ZOALS ZWANKENDAMME, BREDENE-DORP EN LISSEWEGE DIENT GEBORGD TE WORDEN DOOR VOLDOENDE BUFFERING TEN AANZIEN VAN INDUSTRIËLE EN LOGISTIEKE HAVENACTIVITEITEN.

Toelichting

Aan de oost- en westkant wordt de Oudlandpolder afgeboord door respectievelijk de haven van Zeebrugge en de haven van Oostende. Het gaat om 2 havens die elk een logistieke en industriële functie combineren, en daardoor heel wat hinterlandstromen genereren. Deze worden opgevangen door het Boudewijnkanaal, het kanaal Brugge-Oostende en tal van weg- en spoorverbindingen.

Om een verdere groei van de haven van Zeebrugge mogelijk te maken, is er nood aan een tweede volwaardige toegang tot deze haven. De Vlaamse regering heeft bijgevolg op 28 juni 2019 een voorkeursbesluit genomen, waarin het 'Visart scenario' als beste naar voor wordt geschoven voor de bouw van een nieuw sluizencomplex. Samen met de nieuwe sluis, wordt ook bekeken welke nieuwe weginfrastructuur er zou moeten komen. Het gaat dan in de eerste plaats om de aanleg van de 'NX', een nieuwe wegverbinding tussen de N31 (Expresweg) en de N350 (Alfred Ronsestraat) voor het doorgaand verkeer en het havenverkeer.

Havengerelateerde activiteiten hebben onmiskenbaar een impact op het leven van de mensen in de dorpen eromheen, zoals Zwankendamme en Lissewege (haven van Zeebrugge) en Bredene-dorp (haven van Oostende). Een breed gedeelte vraag is bijgevolg om **meer buffers** te voorzien **tussen deze dorpen en de naastgelegen industriële en logistieke activiteiten**. Deze kunnen bestaan uit groene en blauwe structuren,

zoals de aanplant van bomen, of een geluidswal, zodat de dorpen beter worden afgeschermd voor de geluids- en lichthinder die ze nu ervaren, en de landschappelijke beeldkwaliteit in deze dorpen wordt geoptimaliseerd.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Het inzetten op omgevingskwaliteit van polderdorpen gelegen in de omgeving van havenactiviteiten (Zwankendamme, Lissewege, Bredene) impliceert het inzetten op multifunctioneel buffergroen voor deze kernen. Op die manier kan naast buffering ook gewerkt worden aan ontmoetingsplaatsen en dorpsommetjes.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

De toekomstscenario's voor de Oudlandpolder werden ingestoken op regionaal niveau. De uitdagingen waar de polderdorpen mee kampen komen er daarom niet voldoende gedetailleerd in aan bod om elk van de principes afzonderlijk aan deze scenario's af

THAT WAY

te toetsen. Daarom wordt hier een meer algemene samenvatting gegeven van de relevante inzichten die de scenario's aanreiken in relatie tot de polderdorpen.

Zoals ook al werd meegegeven n.a.v. het eerste principe geformuleerd in de workshop natuur, gaan alle scenario's uit van een niet te verwaarlozen toename van het aantal inwoners in Vlaanderen. Deze **bevolkingstoename** zal ook in de polder en de kuststrook worden gevoeld. Afhankelijk van het scenario, en dus van factoren zoals migratie en economische groei, wordt uitgegaan van een bevolkingsgroei van 11 tot 33% in de polder en de kuststrook, of een toename van de bevolking in het projectgebied

met 10.000 tot 25.000 personen. Daarnaast moet ook rekening worden gehouden met het feit dat de Vlaamse huishoudens kleiner worden als gevolg van bijvoorbeeld echtscheidingen en het stijgende aandeel alleenstaanden. Samen met de eventuele verdere uitbouw van de toeristische en recreatieve mogelijkheden in de Oudlandpolder (zie ook de scenario's 'integrale duurzaamheid' en 'wie niet kiest verliest') zorgt dit er voor dat een relatief groot aantal mensen bijkomend een plek zal moeten krijgen in het projectgebied.

Enkel in het 'anti urban sprawl' landgebruiksscenario (zie ook scenario 'integrale duurzaamheid') **gaat dit niet gepaard met een verdere inname van open ruimte.** Enkel in dit scenario, waarin het extra ruimtebeslag tot 0 ha wordt herleid tegen 2035, en de daarop volgende jaren verharde oppervlakte wordt teruggegeven aan landbouw en natuur, kan de verwachte bevolkingstoename dus worden verzoend met het behoud (en herstel) van het open polderlandschap.

Dit principe in praktijk brengen, en dus het open, rustige landschap van de Oudlandpolder bewaren en herstellen, betekent dan ook dat **stringente maatregelen** zullen moeten worden uitgewerkt **conform een ruimtelijk beleid dat inzet op het verdichten van plekken met een hoge knooppuntwaarde**, zoals in het 'anti urban sprawl' scenario. Enkel dan zal de verwachte bevolkingsgroei in het gebied kunnen worden opgevangen zonder verdere aantasting van de landschappelijke waarde van de Oudlandpolder. In de polderdorpen zal de vraag tot verdichting een grote uitdaging vormen - het behoud van de typische structuur en identiteit van de polderdorpen is enkel via doordachte, gerichte ingrepen te verzoenen met een verdere verdichting van de dorpen - waardoor automatisch toch ook in de richting van de verstedelijkte kuststrand en de stad Brugge wordt gekeken.

WORKSHOP 3

KLIMAATROBUUSTE LANDBOUW

25 MAART 2021
(9u30-12u)

ELKE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING ZOU MOETEN BIJDRAGEN AAN DE RECHTSZEKERHEID, INKOMENSZEKERHEID EN TOEKOMSTBESTENDIGHEID VAN DE LANDBOUW IN DE OUDLANDPOLDER, MAAR OOK WAAR MOGELIJK EN GEWENST SOCIALE EN TECHNOLOGISCHE INNOVATIE IN DE LANDBOUW VERSTERKEN.

Toelichting

Landbouwers hebben ruimte nodig om te kunnen ondernemen. Ondanks de opkomt van niet-grondgebonden en meer intensieve landbouwpraktijken, blijft het overgrote deel van de landbouwbedrijven afhankelijk van relatief grote arealen landbouwgrond, niet alleen in de Oudlandpolder, maar via de toeleveringsketens ook elders in Vlaanderen én in het buitenland.

Het is belangrijk om verspreid over Vlaanderen, en dus ook in de Oudlandpolder, voldoende ruimte te voorzien voor landbouw. Op die manier kunnen risico's worden gespreid - droogte, overstromingen of landbouwplagen manifesteren zich bv. niet overall even sterk - en kan Vlaanderen voor een deel onafhankelijk zijn in zijn voedselproductie. Verder mag ook de strategische ligging van Vlaanderen niet over het hoofd worden gezien. In een omtrek van 500 km woont ruim de helft van de Europese bevolking, en via de havens en een uitgebreid netwerk aan (spoor)wegen en kanalen kan een grote afzetmarkt worden bediend, wat de milieu-impact als gevolg van transport van in Vlaanderen geproduceerd voedsel relatief laag kan houden.

Door toenemende verstedelijking vanuit de kuststrook en het stedelijk gebied rond Brugge, veranderingen in het (Europese) milieubeleid en de vraag naar meer recreatiemogelijkheden, staat het landbouwareaal in de Oudlandpolder onder druk. De toekomst van heel wat landbouwbedrijven

met veel onzekerheid omgeven. Vanuit de landbouwsector wordt daarom om **duidelijkheid** gevraagd, onder meer **op het vlak van ruimtelijke ordening**. Op welke plaatsen zal in de toekomst nog aan landbouw kunnen worden gedaan? Waar wil men naartoe met het vogelrichtlijngebied? Hoe ver wil men gaan met de uitbreiding van de haven van Zeebrugge? Er is **nood aan een finale afbakening van de agrarische structuren in de hele Oudlandpolder**, zodat de druk op landbouw door recreatie, havenontwikkeling, woonuitbreidingsgebieden en de uitbreiding van natuureservaten kan worden weggenomen. Een duidelijke én op de lange termijn gerichte afbakening van de agrarische structuur zal ook rechtszekerheid creëren voor de landbouwers die willen investeren in de Oudlandpolder, en de speculatie op de grondprijzen doen afnemen.

Er wordt gevraagd om bij de uitvoering van deze processen ter afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS) te vertrekken vanuit een gebiedsgerichte aanpak, waarin een **consequente visie** wordt ontwikkeld **die vertrekt vanuit de eigenheden van de Oudlandpolder**. Dit houdt onder meer in dat rekening wordt gehouden met de **noodzakelijke verweving tussen groene, blauwe en landbouwfuncties** in het gebied. De effecten van de klimaatverandering laten zich immers al voelen in de polder: de winters worden zachter en natter, de zomers droger, en er zijn meer en hogere neerslagpieken. Landbouwbedrijven willen zekerheid wat betreft hun opbrengsten, wat onder meer impliceert dat wordt geanticipeerd op de meer frequent voorkomende weersextremen die de klimaatverandering met zich meebrengt. Vooral te natte, te droge en te zoute omstandigheden zouden moeten kunnen worden vermeden. Op gebiedsniveau neemt daardoor de vraag naar **waterbuffering** in de waterlopen en natuurgebieden toe. Ook de integratie van kleine natuurelementen in het landbouwgebied zou deel kunnen uitmaken van de **adaptatiestrategie voor de landbouw** in de Oudlandpolder.

Behalve duidelijkheid wat betreft de toekomstige ruimtelijke ordening in de Oudlandpolder, vraagt de landbouwsector ook **tijd om zich te kunnen aanpassen**. Om de toekomst van de landbouw in het

gebied te kunnen verzekeren, zullen ruimtelijke keuzes moeten worden gemaakt die een impact zullen hebben op sommige bedrijven. Gezien de maatschappelijke bijdrage die deze landbouwbedrijven zullen leveren, is het niet meer dan billijk dat ze de tijd krijgen die nodig is om zich aan te passen en dat ze, indien nodig, **vergoed** worden **voor de geleden schade**.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

In het raamakkoord Oudlandpolder is uitdrukkelijk afgesproken om discussies over de inrichting en bestemming van natuur- en landbouwgebieden tegelijkertijd te voeren, en om hierbij maximaal in te zetten op compartimentering. Dit laatste betreft het opsplitsen van de polder in hydraulisch gescheiden gebieden waar waterbeheer zich richt op de waterbeheerbehoeften van het hoofdgebruik van het gebied. Inrichtingsdiscussies moeten dus gevoerd worden in het kader van de opmaak van landinrichtingsplannen die parallel opgemaakt worden met de ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Het is de bedoeling om de volledige afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur in de Oudlandpolder op te splitsen in verschillende fases:

- Fase 1 (2020-2025) met focus op:
 - Uitkerkse Polder (eerste deel)
 - Oudemaarspolder
- Komen aan bod in de volgende fases (de timing zal worden afgesproken in het volgende vijfjarenprogramma voor de Oudlandpolder):
 - Uitkerkse Polder (tweede deel)
 - Meetkerkse Moeren

- Klemskerke - Vlissegem
- Zwankendamme - Lissewege - Ter Doest
- Alle andere resterende gebieden

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

Het ruimtelijk afbakenen van natuurlijke en agrarische structuren is nauw verweven met het debat over welk type landbouw we waar willen in Vlaanderen, en dus met de discussie over de voor- en nadelen van een *land sharing* en een *land sparing* strategie. Dit laatste is een strategie, gebaseerd op een verdere intensivering van de landbouw, die de rationale volgt dat als we tot een hogere voedselproductie per hectare kunnen komen, er minder ruimte nodig is om dezelfde hoeveelheid voedsel te kunnen produceren. De ruimte die zo vrij zou komen, kan dan een natuurbestemming krijgen. Bij *land sharing* worden verschillende functies gecombineerd: land wordt dan gebruikt voor bv. voedselproductie én natuurdoeleinden.

In de 4 scenario's die werden ontwikkeld voor de Oudlandpolder werd bij de afbakening van natuur- en landbouwgebieden gespeeld met verschillende gradaties in *land sharing* en *land sparing*. Uit deze scenario's kan worden afgeleid dat **voor zowel landbouw als natuur een *land sharing* aanpak in de Oudlandpolder te verkiezen is**. Zoals hierboven al aangehaald, zijn landbouwbedrijven in een gebied als de Oudlandpolder, dat omwille van zijn geografische kenmerken kwetsbaarder is onder veranderende klimatologische omstandigheden, gebaat bij natuurlijke elementen die toelaten in de nabijheid van akkers en weilanden water te bufferen. Niet alleen om overvloedige neerslag te kunnen opvangen in intens natte periodes, maar ook om voldoende water voorhanden te hebben als drinkwater voor vee of om te kunnen irrigeren in droge periodes. Ook ecosysteemdiensten zoals bestuiving, plaagbestrijding of waterzuivering, die geleverd worden door gezonde en biodiverse ecosystemen, komen de landbouw ten goede. (Waarom ook voor de natuur in de Oudlandpolder een *land sharing* perspectief te prefereren is, kan worden gelezen bij het tweede principe dat volgde uit de natuurworkshop.)

Net zoals de vraag om enkele grotere kernen natuur te ontwikkelen in de Oudlandpolder, **staat een *land sharing* strategie de ontwikkeling van enkele grotere kernen landbouwgebied niet in de weg**. Bijkomend onderzoek naar zowel de (toekomstige) hydrologie van de Oudlandpolder als de randvoorwaarden om te komen tot gezonde en klimaatrobuste agro-ecosystemen, zal moeten uitwijzen hoe groot deze kernen kunnen zijn, en hoe de zones waarin natuur en landbouw worden verweven dan best worden ingevuld. Eens er duidelijke afspraken zijn gemaakt over deze invulling, zullen de grenzen tussen 'natuur' en 'landbouw' in deze zones waarschijnlijk ook minder scherp worden. Of dit areaal dan officieel het label 'landbouwgrond' of 'natuurgebied' krijgt, zal er dan hopelijk ook minder toe doen.

HET BEHOUD VAN HET OPEN POLDERLANDSCHAP IN DE OUDLANDPOLDER STAAT CENTRAAL, EN WORDT GEKOPPELD AAN HET ONTWIKKELEN VAN DE EIGEN STREEKIDENTITEIT, BEWUST OMGAAN MET DE POLDERRANDEN, EN HET ZOEKEN NAAR SYNERGIE MET RECREATIE.

Toelichting

Het hier genoemde principe ligt volledig in lijn met volgend principe dat geformuleerd werd tijdens de natuurworkshop: *In het poldergebied wordt maximaal ingezet op het behoud van een open, rustig landschap.* Daarom wordt de duiding die bij dit principe werd gegeven hier integraal overgenomen.

De Oudlandpolder kent een open landschap, getekend door akkers, weides, natuurlijke ruigtes en kleine polderdorpen langs oude landbouwwegen. Behalve rond hoger gelegen boerderijen, zijn er nauwelijks bomen of struiken te zien. De ruimtelijke wanorde die Vlaanderen kenmerkt – met de typische lintbebouwing en verkavelingen – heeft er nog niet helemaal doorgezet. Daardoor zijn hydrologische, agrarische en natuurlijke elementen die van oudsher structuur brengen in het landschap op veel plaatsen in de Oudlandpolder nog terug te vinden: (oude) dijken, sloten op de plek van vroegere geulen, percelen met grillige vormen, historische graslanden, etc.

Bij toekomstige ontwikkelingen in de Oudlandpolder dient maximaal ingezet te worden op **het behoud – en het herstel – van het historisch gegroeide open landschap**. Dit betekent dat grachtenstructuren, lijnvormige elementen zoals dijken en landbouwwegen, vergezichten, agrarische patronen, ... als raamwerk worden gebruikt bij het uittekenen van nieuwe ruimtelijke ingrepen in het gebied. **Bebouwing die niet**

met dit streefdoel te verzoenen is, zoals geïsoleerde villa's in het groen, **wordt terug afgebroken**. Een herstel, en daardoor ook de herwaardering, van het karakteristieke polderlandschap zal niet alleen bijdragen aan de toeristische attractiviteit van de Oudlandpolder, maar ook het potentieel vergroten om te komen tot duurzame agrarische en natuurlijke structuren die een klimaatrobuust waterbeleid mogelijk maken.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Het behoud van het open landschap in de Oudlandpolder wordt niet als aparte doelstelling naar voor geschoven in het landinrichtingsproject, maar is wel terug te vinden in andere doelstellingen, zoals het valoriseren en het beschermen van het erfgoed, waaronder erfgoedlandschappen en gebieden met cultuurhistorische waarde, en het verbeteren van de leefkwaliteit van de polderdorpen.

'Leefkwaliteit' kent verschillende dimensies, waaronder ook omgevingskwaliteit. Het landinrichtingsproject heeft de ambitie om gericht in te zetten op de omgevingskwaliteit van de polderdorpen. De meeste van deze dorpen hebben hun kleinschalig karakter behouden, en hebben een belangrijke erfgoedwaarde. Dit 'dorpsgevoel' komt onder meer voort uit de relatie die de dorpen hebben tot het omliggende landschap: juist door het contrast met het open landschap komt de typische identiteit van de polderdorpen tot uiting. Via gerichte ingrepen, zoals meer groen in de dorpskernen, het opwaarderen van historische landschapselementen en de visuele 'afwerking' van de rand van de dorpen, wil men deze identiteit verder versterken. Verder wordt ook de ambitie geformuleerd verdere verneveling een halt toe te roepen, onder meer veroorzaakt door verkavelingen bij de polderdorpen en oprukkende bebouwing vanuit de verstedelijkte kuststrook.

THE OTHER WAY

THAT WAY

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

Alle scenario's gaan uit van een niet te verwaarlozen toename van het aantal inwoners in Vlaanderen. Deze **bevolkingstoename** zal zich ook in de polder en de kuststrook laten voelen. Afhankelijk van het scenario, en dus van factoren zoals migratie en economische groei, wordt uitgegaan van een bevolkingsgroei van 11 tot 33% in de polder en de kuststrook, of een toename van de bevolking in het projectgebied met 10.000 tot 25.000 personen. Enkel in het 'anti urban sprawl' landgebruiksscenario (zie ook scenario 'integrale duurzaamheid') gaat dergelijke bevolkingstoename niet gepaard met een verdere inname van open ruimte. Enkel in dit scenario, waarin het extra ruimtebeslag tot 0 ha wordt herleid tegen 2035, en de daarop volgende jaren verharde oppervlakte wordt teruggegeven aan landbouw en natuur, kan de verwachte bevolkingstoename dus worden verzoend met het behoud (en herstel) van het open polderlandschap.

Dit principe in praktijk brengen, en dus het open, rustige landschap van de Oudlandpolder bewaren en herstellen, betekent dan ook dat **stringente maatregelen zullen moeten worden uitgewerkt conform een ruimtelijk beleid dat inzet op het verdichten van plekken met een hoge knooppuntwaarde**, zoals in het 'anti urban sprawl' scenario. Enkel dan zal de **verwachte bevolkingsgroei in het gebied kunnen worden opgevangen zonder verdere aantasting van de landschappelijke waarde van de Oudlandpolder**. In de polderdorpen zal de vraag tot verdichting een grote uitdaging vormen - het behoud van de typische structuur en identiteit van de polderdorpen is enkel via doordachte, gerichte ingrepen te verzoenen met een verdere verdichting van de dorpen - waardoor automatisch toch ook in de richting van de verstedelijkte kuststrand en de stad Brugge wordt gekeken.

WATERBEHEER EN LANDBOUWONTWIKKELINGEN IN DE OUDLANDPOLDER WORDEN ALS EEN GEMEENSCHAPPELIJKE EN GEDEELDE OPDRACHT OPGENOMEN IN SAMENWERKING EN ONDERLINGE SOLIDARITEIT MET REGIO'S MEER STROOMOPWAARTS.

Toelichting

Het ontwikkelen van een klimaatrobuust watersysteem, dat anticipeert op problemen die het gevolg zijn van wateroverlast of droogte, gaat over meer dan het afbakenen van hydrologische compartimenten, het regelen van waterpeilen, het onderhouden en uitdiepen van grachten, het afbakenen van buffergebieden die mogen overstromen, ... Het gaat om beslissingen die dagdagelijks worden genomen door heel verschillende mensen: een burger die zijn oprit verhardt en een groot terras aanlegt, een gemeentebestuur dat al dan niet beslist sneller te investeren in riolering, een landbouwer die meer droogteresistente gewassen teelt, een hotel aan de kust dat beslist te investeren in een zwembad en extra kamers, een waterbedrijf dat meer water wil oppompen uit het kanaal om drinkwater te produceren, een campinguitbater die investeert in ontharding en waterzuivering, etc. Het gaat dus om tal van acties en beslissingen die worden genomen met een impact op het wateraanbod en/of de watervraag in de Oudlandpolder.

Als regio die extra kwetsbaar is voor watergerelateerde problemen zou de verdere ontwikkeling van het watergovernancesysteem integraal onderdeel moeten uitmaken van een klimaatrobuust watersysteem. Duurzaam waterbeheer gaat immers ook om het **pro-actief afstemmen van watervraag en -aanbod**, zowel binnen de regio als over regiogrenzen heen.

De Oudlandpolder zelf is door zijn geografische kenmerken minder

geschikt om grote waterbuffers aan te leggen - al is het niet onmogelijk - waardoor de vraag zich stelt of een **samenwerking met andere regio's** niet moet worden overwogen. Op basis van een goed uitgewerkt afwegingskader, waarin zowel maatschappelijke kosten als baten worden meegenomen, kan dan worden bepaald of het niet aangewezen is om ook regio's stroomopwaarts van de Oudlandpolder bij de waterbevoorrading van de polder te betrekken.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Via het landinrichtingsproject is het de bedoeling om een basisinfrastructuur aan te leggen die een meer gebiedsgericht waterbeheer mogelijk maakt. Dergelijke basisinfrastructuur kan dan zowel voor landbouw- als natuurdoelen worden ingezet, voor waterdistributie én wateropslag, voor waterafvoer én voor waterbuffering. Het is met andere woorden het waterbeheer dat met deze infrastructuur zal worden gevoerd, dat bepalend zal zijn voor de effecten op het wateraanbod, zowel in de tijd als voor de verschillende doelgroepen.

Omdat dit beheer zo cruciaal zal zijn, en bovendien vermoed wordt dat het gebied sowieso afhankelijk is en zal blijven van wateraanvoer vanuit andere gebieden, worden in het kader van het landinrichtingsproject momenteel 2 studies gedaan:

- Waterbalans van de Oudlandpolder: zowel huidige watervraag en wateraanbod als verschillende toekomstscenario's
- Opmaak van een gewenst grond- en oppervlaktwaterregime: Welk waterbeheer wordt er best gevoerd voor de Oudlandpolder?

Deze beide studies vormen de basis van waaruit de nodige infrastructuur zal worden gedefinieerd en de daarbij horende beheerafspraken.

THE OTHER W

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

De huidige scenario's, die enkel kwalitatief mogelijke toekomst voor de Oudlandpolder schetsen, gaan nog niet in op de governancevragen die hier worden aangehaald. Deze scenario's worden echter ook als startpunt genomen voor de ontwikkeling van meer gedetailleerde, kwantitatieve scenario's en (beleids) acties gelinkt aan een systeemdynamisch model. Met dit model zal een inschatting kunnen worden gemaakt van de impact die een aantal governance beslissingen zouden kunnen hebben. De resultaten van dit onderzoek zullen in het voorjaar van 2022 worden gepubliceerd.

ELKE ONTWIKKELING IN DE OUDLANDPOLDER DRAAGT BIJ TOT EEN KLIMAATROBUUST WATERSYSTEEM WAARIN EEN BETERE TOEGANG EN BESCHIKBAARHEID VAN WATER VAN GOEDE KWALITEIT CENTRAAL STAAT.

Toelichting

Het hier genoemde principe ligt volledig in lijn met volgend principe dat geformuleerd werd tijdens de natuurworkshop: *Waterpeilen worden ingesteld in functie van de ontwikkeling van een robuust en klimaatbestendig watersysteem, rekening houdend met de noden van natuur, landbouw, residentiële zones en andere gebieden in de Oudlandpolder.* Daarom wordt de duiding die bij dit principe werd gegeven hier integraal overgenomen.

De impact van de **klimaatverandering** laat zich in de Oudlandpolder al duidelijk voelen. Zo krijgt de polder al jaren te maken met **meer en intensere droogteperiodes**. De impact van deze droogteperiodes is er erger dan in andere gebieden omdat:

- de polder geen eigen waterbronnen heeft,
- er bijna geen bruikbaar grondwater is (omdat dit verzilt is), en
- er bij een te laag waterpeil in de polderwaterlopen, en een te laag debiet, verzilting optreedt van zowel het oppervlaktewater als de bodem.

Een ander gevolg van de veranderende weerpatronen, is een **toename van het aantal intensieve buien met grote piekdebieten**. Samen met het feit dat de zeespiegel stijgt, en er dus minder mogelijkheden zijn om gravitair het overtollige water af te voeren, zorgt dit voor grotere uitdagingen op het vlak van hoogwaterbeheer. Verder vragen, naast klimaatadaptatie, ook de verschillende waternoden

bij de diverse gebruikers in de polder voor een **aanpassing van het peilbeheer**.

Dit nieuwe peilbeheer zou **rekening** moeten **houden met de noden die er zijn in de verschillende gebieden in de Oudlandpolder**, zowel vandaag als de komende decennia. In natuurgebieden betekent dit dat de waterpeilen zouden moeten kunnen variëren op het ritme van de seizoenen: hoge waterpeilen in de winter, met een plas-dras toestand die minstens tot begin juni kan in stand gehouden worden, en lagere peilen in de zomer, daarbij wel rekening houdend met de impact van de klimaatverandering.

Een nieuw peilbeheer zal in de polder hand in hand moeten gaan met de **creatie van meer buffercapaciteit**. Hiervoor wordt gekeken naar bv. wetlands buiten de kerngebieden natuur. Het areaal waarop deze buffercapaciteit wordt gerealiseerd, zou groot genoeg moeten zijn om een buffer aan te leggen die het mogelijk maakt om droge periodes te overbruggen zonder de aanvoer van water van buiten de polder. Tegelijkertijd moeten deze buffers ook de overstromingsrisico's kunnen beperken tijdens periodes met intense neerslag.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Een herziening van het peilbeheer in de Oudlandpolder maakt deel uit van een van de belangrijkste doelstellingen van het landinrichtingsproject, namelijk het realiseren van een klimaatrobuust waterbeheer gericht op:

- het maximaal opslaan en bufferen van water in het watersysteem en de bodem,
- het garanderen van (nood)afvoermogelijkheden van oppervlaktewater richting de zee, en
- het efficiënt inzetten van het beschikbare water in de polder.

Gelinkt aan deze doelstelling werden al verschillende concrete acties gedefinieerd in het Raamakkoord voor de Oudlandpolder, zowel onderzoekswerk, zoals het onderzoeken van het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime in de Oudlandpolder, als acties op het terrein, zoals het installeren van apparatuur die een permanente registratie van debieten toelaat, de modernisering van waterinlaatinfrastructuur als het maken van formele afspraken over toegelaten debietafnames. (Een volledig overzicht van alle voorgestelde acties is terug te vinden in hoofdstuk 4.2.8 van het rapport 'Landinrichtingsproject Oudlandpolder Fase 1.).

Ter verdere onderbouwing van gebiedsgerichte keuzes in het waterbeheer is momenteel een studie lopende m.b.t. de opmaak van een waterbalans voor de Oudlandpolder en anderzijds de opmaak van een gewenst grond- en oppervlaktewaterregime voor de Oudlandpolder.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

In de scenario's werd niet ingegaan op het peilbeheer in de Oudlandpolder. De scenario's situeren zich op een hoger abstractieniveau, waardoor de aspecten van het waterbeheer die zich op dit detailniveau bevinden niet werden meegenomen.

IN LANDBOUWGEBIED WORDEN ECOSYSTEEMDIENSTEN (WATERBUFFERING, BESTUIVING, VOEDSELPRODUCTIE, KOOLSTOFOPSLAG, ETC.) VERDER ONTWIKKELD. DE BETROKKEN LANDBOUWERS WORDEN HIER CORRECT VOOR VERGOED.

Toelichting

Als gevolg van globalisering en liberalisering staan agro-productiesystemen onder steeds grotere druk. Het merendeel van de landbouwers produceren voor de Europese, en bij uitbreiding de wereldmarkt, waardoor ook de prijszetting voor hun producten gebeurt op internationale markten. Kostenefficiëntie, en bijgevolg massaproductie, intensifiëring en schaalvergroting, worden daardoor altijd maar belangrijker. Als gevolg van deze evolutie is het niet altijd evident om een volwaardig inkomen te genereren uit een landbouwbedrijf in Vlaanderen. Landbouwers stoten activiteiten die niet direct bijdragen aan de rendabiliteit van hun bedrijf dan ook liever af.

Aan de andere kant zorgen de klimaatverandering, de achteruitgang van de biodiversiteit en de toenemende druk op onze watersystemen ervoor dat nieuwe maatschappelijke behoeftes ontstaan op het platteland die nauw aansluiten bij wat landbouwers van oudsher doen, namelijk bodems, watersystemen en landschappen beheren in functie van menselijke behoeftes. Het is dan ook logisch dat naar de landbouwsector wordt gekeken om mee een rol op te nemen in de uitvoering van klimaatrobuuste natuur- en waterbeheerplannen. Een groot deel van de landbouwers in de Oudlandpolder is ook bereid om hun landbouwpraktijken bij te sturen en/of aan te vullen. **Landbouw en natuur** zouden hun krachten kunnen bundelen om belangrijke maatschappelijke uitdagingen, zoals de afnemende biodiversiteit,

klimaatadaptatie en -mitigatie, aan te gaan. Alleen is dergelijke **samenwerking** opzetten onder de huidige landbouweconomische modellen heel moeilijk.

Een belangrijk deel van de landbouwers in de Oudlandpolder vraagt daarom dat **nieuwe verdienmodellen** worden ontwikkeld **op maat van de maatschappelijke noden en ecosysteemdiensten gelinkt aan poldersystemen**. Het gaat dan om verdienmodellen die landbouwers vergoeden voor de bijdrage die ze leveren aan het in stand houden van weidevogelpopulaties en de koolstofopslag in bodems, bv. door het beheer van permanent historische graslanden met traditionele koeienrassen. Of landbouwers die een correcte vergoeding krijgen voor de waterbufferende capaciteit die ze voorzien d.m.v. de waterpartijen, rietkragen en wetlands die ze beheren. Om maar deze voorbeelden te noemen... Daarnaast vragen landbouwers ook om **voldoende ondersteuning in hun bedrijfsvoering**. Het is namelijk niet altijd duidelijk hoe in een specifieke lokale context, en binnen een specifiek bedrijf, dergelijke verbreding op een rendabele manier kan worden aangepakt.

Het belang van **keuzevrijheid** wordt hierbij onderstreept. Landbouwers willen graag zelf kunnen kiezen welke richting ze met hun bedrijf uitgaan. Bepaalde bedrijven zullen inzetten op verbreding en inspelen op nieuwe ontwikkelingen op het platteland, terwijl andere bedrijven door technologische innovatie, intensivering en schaalvergroting zich zullen blijven handhaven op de internationale en vooral Europese markt. Deze keuzevrijheid zou, wanneer de juiste randvoorwaarden (incl. verdienmodellen) worden gecreëerd, moeten leiden tot een divers landbouwlandschap in de Oudlandpolder waar **verschillende bedrijfsmodellen naast elkaar** kunnen bestaan. Deze **diversiteit zal bijdragen aan de veerkracht van de polderlandbouw**, en de sector helpen om de uitdagingen van de 21ste eeuw aan te gaan.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Zoals hiervoor al aangegeven, werd in het raamakkoord Oudlandpolder afgesproken om de AGNAS processen parallel te laten lopen aan het landinrichtingsproject. Op deze manier kan de compartimentering van de polder in hydraulisch gescheiden gebieden worden gekoppeld aan de waterbehoeftes in een bepaald gebied. De ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen die de natuurlijke en agrarische organisatie in de Oudlandpolder kunnen ondersteunen, valt echter buiten de scope van een landinrichtingsproject, en dit omwille van de regels m.b.t. inkomenssteun. Deze regels maken dat geen subsidies aan landbouwers kunnen gegeven worden die als inkomenssteun beschouwd kunnen worden, tenzij die steunmaatregelen effectief aangemeld en goedgekeurd zijn door de EU. In Vlaanderen worden dergelijke steunmaatregelen gecoördineerd via het VLIF (Vlaams Landbouw InvesteringsFonds), wat inhoudt dat geen andere steunmaatregelen dan VLIF-steun aan landbouwers mogen gegeven worden.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

In de scenario's wordt niet dieper ingegaan op de precieze impact van nieuwe verdienmodellen voor de duurzame ontwikkeling van de Oudlandpolder. Er wordt enkel meegegeven dat om een toekomst zoals voorgesteld in het scenario 'integrale duurzaamheid' mogelijk te maken, de introductie van verdienmodellen die ecosysteemdiensten waarderen noodzakelijk is. De scenario's situeren zich op een hoger abstractieniveau, waardoor de kenmerken van landbouweconomische modellen zich op een detailniveau bevinden dat niet werd meegenomen.

INTERMEZZO 2 – GREEN DEAL

Liggen de wegwijzers voor een meer duurzame en toekomstgerichte landbouw in de Oudlandpolder in lijn met de Europese Green Deal? Wat kan de *Farm to Fork (F2F) strategy* ons vertellen?

Hieronder worden beknopt de doelstellingen uit de Europese *Farm to Fork Strategy* opgesomd die te linken zijn aan de leidende principes geformuleerd tijdens de workshop 'klimaatrobuuste landbouw'. De vraag die we hier stellen is of deze principes in de richting liggen van het pad dat we volgens de Europese Green Deal zouden moeten bewandelen.

Green Deal doel: Naar een nieuw en beter evenwicht tussen natuur, voedselsystemen en biodiversiteit.

Voedselsystemen gelden nog altijd als een van de belangrijkste oorzaken van de klimaatverandering en de aantasting van het milieu, ook al is de transitie naar meer duurzame voedselsystemen op veel vlakken al ingezet. De Commissie benadrukt dat de kwaliteit van landbouwproducten belangrijk is, maar ook de randvoorwaarden waaronder deze worden geproduceerd. Daarom wordt in de *F2F strategy* volgende doelstelling naar voor geschoven: Hulpbronnen op het land, in zoet water en op zee waarvan het voedselsysteem afhankelijk is, moeten in stand worden gehouden en hersteld. De landbouw, en bij uitbreiding het hele voedselsysteem, moet bijdragen aan klimaatadaptatie en -mitigatie, het land, de bodem, het water, de lucht en het welzijn van planten en dieren beschermen, en het verlies aan biodiversiteit omkeren.

- › **De ambitie om meer ecosysteemdiensten te ontwikkelen in de Oudlandpolder ondersteunt de doelstelling om hulpbronnen op het land en in zoet water waar voedselsystemen van afhankelijk zijn, in stand te houden en te herstellen, alsook de ambitie om bij te dragen aan**

klimaatadaptatie en -mitigatie. Of de landbouw in de Oudlandpolder tot deze doelstellingen zal bijdragen, zal onder meer afhangen van de mate waarin reeds bestaande afspraken worden nagekomen (bv. wat betreft de bescherming van historisch permanente graslanden), de mate van verweving tussen natuur en landbouw die nog bijkomend kan worden gerealiseerd, en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen die het voor landbouwers ook mogelijk maken om zich toe te leggen op natuurbeheer en -herstel.

- › **Ook de vraag om een klimaatrobuust watersysteem te ontwikkelen in de Oudlandpolder ligt in lijn met deze doelstelling; toch wanneer 'klimaatrobuust' een invulling krijgt die voldoet aan de waternoden van zowel landbouw als natuur. In hydraulische compartimenten die een homogene invulling natuur of landbouw krijgen, lijkt dit een gemakkelijk haalbare kaart. In compartimenten met een sterke verwevenheid tussen natuur en landbouw zal dit niet altijd even eenvoudig zijn.**

Green Deal doel: Ecologische bedrijfsmodellen stimuleren.

In de *F2F strategy* worden 2 ecologisch georiënteerde bedrijfsmodellen expliciet benoemd. Het eerste is koolstofvastlegging door landbouwers, wat via het Europese klimaatpact verder zal worden uitgewerkt. De Commissie verbindt er zich meer bepaald toe een regelgevend kader voor de certificering van de verwijdering van koolstof te zullen uitwerken. Hierbij zal worden ingezet op een robuuste en transparante koolstofboekhouding, zodat het mogelijk wordt om de opslag van koolstof te monitoren en verifiëren. Daarnaast wordt ook biologische landbouw genoemd als een model dat een positieve impact heeft op de biodiversiteit, banen creëert en jonge landbouwers aantrekt. De doelstelling is om tegen 2030 ten minste op 25% van het Europese landbouwareaal aan biologische landbouw te doen.

Dergelijke ecoregelingen, zoals ze in de *F2F strategy* worden genoemd,

zullen volgens de Commissie een flinke financieringsstroom op gang brengen om duurzame landbouwpraktijken te stimuleren. De Commissie geeft wat dit betreft mee dat ze het invoeren van een geormerkt budget dat minimaal aan ecoregelingen moet worden besteed zal ondersteunen. Verder zal de Commissie ook de handelsnormen herzien in functie van duurzame landbouwproducten en zal de rol van duurzaamheidscriteria worden versterkt.

- › De Europese Commissie erkent de sleutelrol die nieuwe verdienmodellen spelen in de transitie naar een meer duurzaam en klimaatrobuust landbouwsysteem. Niet enkel in de Oudlandpolder, maar ook op hogere beleidsniveaus wordt dus erkent dat de bijdrage die landbouwbedrijven leveren aan klimaatadaptatie en -mitigatie en het herstel van de biodiversiteit zich moet reflecteren in een eerlijk inkomen voor landbouwers. De vraag van landbouwers om correct vergoed te worden voor de bijdrage die ze leveren aan de ontwikkeling van ecosysteemdiensten, sluit hier volledig bij aan.
- › De Europese Commissie zet extra in op bedrijfsmodellen die koolstofopslag bevorderen. Dergelijke bedrijfsmodellen liggen in lijn met de ambitie om in de Oudlandpolder meer historisch permanente graslanden ecologisch te beheren met behulp van extensieve veeteelt.
- › Tegen 2030 zou op minstens 25% van de Europese landbouwgronden aan biologische landbouw moeten worden gedaan. Ook deze doelstelling sluit aan bij het principe dat landbouwers zullen investeren in de ontwikkeling van ecosysteemdiensten, en hier ook een correcte vergoeding voor zullen krijgen.

WORKSHOP 4

DUIN-POLDEROVERGANG ALS VERBINDEND ELEMENT

25 MAART 2021
(13u30-16u)

ALLE NOG OPEN RUIMTE IN DE DUIN-POLDEROVERGANG BLIJFT BEHOUDEN, EN WAAR MOGELIJK UITGEBREID IN FUNCTIE VAN NATUURLIJKE VERBINDINGEN EN LANDBOUW.

Toelichting

De kuststrook tussen Oostende en Zeebrugge kent een hoge dichtheid aan functies. Tijdens de afgelopen eeuw heeft dit er toe geleid dat de strook land langsheen de zee geleidelijk aan voller en voller werd. De badplaatsen groeiden, een muur van appartementen verrees langsheen de dijken, er werden vakantieparken aangelegd, de (jacht)havens werden groter en er kwamen meer zones voor bedrijfsactiviteiten. Natuur en landbouw verdwenen naar de achtergrond. De restanten liggen ingekapseld in een netwerk van banen en zijn slecht met elkaar verbonden.

De vraag om de **nog resterende open ruimte** in de kuststrook te **behouden** is dan ook groot. Zowel naar de polderrand toe als tussen de verschillende kustgemeenten zijn er nog kleinere gebieden te vinden die niet bebouwd zijn. Met deze open plekken als vertrekpunt zou kunnen worden bekeken hoe **natuurlijke corridors** kunnen worden gecreëerd tussen de nog resterende stukken natuur. Op deze manier zullen soorten gemakkelijker migreren langsheen de kust en naar de polder toe, wat de veerkracht van de nog aanwezige ecosystemen zal vergroten. Ook in functie van **(stads)landbouw** dient te worden bekeken hoe een gedeeltelijk herstel van de open ruimte, en een opwaardering van het kustlandschap, kan samen gaan met de ruimtevraag die uit deze hoek komt.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Het behoud en het versterken van open-ruimte functies is een basisdoelstelling van elk landinrichtingsproject. In de specifieke context van de kust is het zo dat de resterende open ruimte een héél efficiënt beschermingsstatuut heeft (door gewestplanbestemmingen en daarbovenop nog andere beschermingsstatuten) zodat ontwikkelingen in deze gebieden eigenlijk niet meer mogelijk zijn. De enige uitzondering hierop is de TRP-zone van Blankenberge waar wel nog ontwikkelingen mogelijk zijn. Met een landinrichtingsproject dat als doel heeft de vigerende ruimtelijke ordening uit te voeren kan dus ingezet worden op het versterken van de open ruimtefuncties in gebieden die een open-ruimte bestemming hebben.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

Net als in de rest van Vlaanderen staat het behoud van open ruimte in de Oudlandpolder onder druk. Als gevolg van de vraag naar vakantie- en tweedeverblijven, is deze ruimtedruk in de kuststrook nog erger dan elders in het gebied. Het behoud van open ruimte is bijgevolg iets waar actief moet aan worden gewerkt, en dat door passend beleid (incl. concrete doelstellingen) moet worden ondersteund.

In het scenario 'integrale duurzaamheid' wordt gewerkt met een ruimtelijk scenario waarin het extra ruimtebeslag in Vlaanderen tegen 2035 wordt teruggebracht naar 0 ha. Er wordt in dit scenario de komende jaren dus stelselmatig minder open ruimte ingenomen, om in 2035 te eindigen met een netto extra ruimtebeslag van 0 ha. De jaren na 2035 wordt zelfs ruimte terug vrij gemaakt voor natuur en landbouw. In het vierde scenario, 'technologisch optimisme' genaamd, wordt de strategische visie Vlaanderen gevolgd, waarin het ruimtebeslag tegen 2040 geleidelijk aan moet worden teruggebracht tot 0 ha. De daarop volgende jaren wordt gewerkt met een status quo. In de andere 2 scenario's blijft er de komende decennia open ruimte verdwijnen. Bijgevolg sluit het ruimtelijk scenario uit 'integrale duurzaamheid' het beste aan bij het hier geformuleerde principe.

Als we naar dit scenario 'integrale duurzaamheid' kijken, valt het op dat tegen 2050 de resterende open ruimte in de kuststrook tussen Oostende en Zeebrugge aan zeezijde uitsluitend wordt gebruikt voor natuurdoeleinden, dus om de duinengordel uit te breiden en deze te connecteren met het strand. Ter hoogte van de Uitkerkse Polder worden in dit scenario mariene ecosystemen via de duinen ook verbonden met de achterliggende poldernatuur. Er wordt evenwel geen ruimte teruggegeven aan de landbouw. Niet enkel in dit scenario, maar ook in de overige 3 scenario's moet de landbouwsector telkens ruimte inleveren. Ruimte bij creëren voor (stads)landbouw aan de polderzijde van de kuststrook ligt dus niet in het verlengde van de huidige ruimtelijke dynamieken (scenario 2), noch in het verlengde van de andere ruimtelijke scenario's die werden meegenomen.

Net zoals voor de polder, geldt voor de **kuststrook** ook dat het **behoud en herstel van open ruimte** enkel zal lukken wanneer stringente **maatregelen** worden uitgewerkt **conform een ruimtelijk beleid dat inzet op het verdichten van plekken met een hoge knooppuntwaarde**. Ongeacht het scenario, wordt verwacht dat de Belgische bevolking de komende eeuw nog zal groeien. Ook in de Oudlandpolder. Deze bevolkingsgroei opvangen, alsook de daarmee gepaard gaande economische en andere activiteiten, zonder verdere aantasting van de open ruimte in de kuststrook, kan enkel wanneer een zeer streng ruimtelijk beleid wordt gevoerd.

THIS WAY

INFILTRATIE VAN HEMELWATER WORDT ZO VEEL MOGELIJK GEFACILITEERD. IN DE DUINEN WEL OP VOORWAARDE DAT HET GEÏNFILTREERDE WATER GEEN NEGATIEVE IMPACT HEEFT OP DE BIODIVERSITEIT. AAN DE RAND VAN DE KUSTGEMEENTEN WORDT WATERINFILTRATIE BEVORDERD DOOR UITBREIDING VAN DE BLAUW-GROENE OVERGANGSZONE WAARIN WATER UIT DE POLDER EN REGENWATER UIT HET GESCHEIDEN RIOLERINGSSTELSEL KAN WORDEN GEBUFFERD EN INFILTREREN.

Toelichting

Door de hoge verhardingsgraad in de kuststrook is de waterbergende capaciteit er te laag en kan regenwater er onvoldoende infiltreren. Daarom wordt voorgesteld om bij de verdere (ruimtelijke) ontwikkeling van de kuststrook de infiltratie van regenwater steeds als een belangrijk criterium mee te nemen. In de duinengordel dient hierbij wel de waterkwaliteit van het te infiltreren water in het oog te worden gehouden. Zelfs licht verontreinigd water (bv. door oliesporen of plastic partikels die van het wegdek stromen) kan al een significante impact hebben op de biodiversiteit in de duinen.

Aangezien een gefragmenteerde, ad-hoc aanpak ontoereikend zal zijn om tot voldoende waterinfiltratie te komen, wordt gepleit voor een **grootschalige, integrale benadering** waarin **van Oostende tot Zeebrugge** de 'rommelrand' naar de polder toe wordt vormgegeven. Hierbij is het aangewezen verschillende expertises (waterbeheer, recreatie, landbouw, natuur, etc.) te betrekken om naar deze rand te kijken. De 'voorkant' van de kust ligt traditioneel ter hoogte van het strand,

en bestaat uit levendige badplaatsen, een dijk om op te flaneren of iets lekkers te eten, leuke winkels, etc. Maar er zou een **tweede 'voorkant'** kunnen komen **voor de kuststrook aan polderzijde**: een **groen-blauw lint** bestaande uit een parkachtige omgeving met groen- en waterbuffers, een hoge landschapskwaliteit, ruimte voor stadslandbouw, plekken voor recreatie, etc. In deze groene rand zou op termijn het regenwater uit de badplaatsen en vakantieparken kunnen uitkomen (via het gescheiden rioleringsstelsel). Het kan er dan infiltreren en zo helpen om de zoetwatervoorraad in de achterliggende polder aan te vullen, maar ook om het in werking treden van de overstorten van Wenduine, Bredene, De Haan en Blankenberge te minderen. Maar ook op het vlak van natuurontwikkeling, recreatie, de bestrijding van overstromingsrisico's, etc. kunnen tal van win-winsituaties worden gecreëerd.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Een groene rand is een van de basisprincipes voor de inrichting van de polderrand van de kust. Dit zal enkel kunnen mits goed onderbouwde ruimtelijke keuzes, want de polderrand heeft meestal een open ruimte bestemming (landbouw of natuur) die niet noodzakelijkerwijze verenigbaar is met de inrichting van een groene rand. De inwoners van de polderrand appreciëren bovendien het behoud van open verichten, wat soms in tegenspraak kan zijn met een multifunctionele groene rand. Het realiseren van groene randen is in deze context dan ook meest realistisch in meer stedelijke of industriële omgevingen (Blankenberge, Bredene en Zeebrugge).

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

De scenario's voor de Oudlandpolder werden voorafgaand aan de workshops ontwikkeld in dialoog met de VLM en organisaties met specifieke expertise gelinkt aan de Oudlandpolder. Dit concept van een blauw-groene overgangszone werd tijdens dit proces niet naar voor geschoven als een element dat moest worden meegenomen. In de scenario's komt een groen-blauw bufferlint op de overgang van kust naar polder dan ook niet voor.

ER KOMT EEN MINDER 'HARDE' DUIN-POLDEROVERGANG ZODAT STRAND-, DUIN- EN POLDERECOSYSTEMEN MET ELKAAR VERBONDEN WORDEN EN DE NATUURLIJKE DYNAMIEK VAN DUINSYSTEMEN KAN HERSTELLEN.

Toelichting

Over de hele lengte van de kustlijn, van Oostende tot aan Zeebrugge, is de duinengordel afgesloten van de achterliggende polders door een harde barrière. Met uitzondering van een paar plekken, waar deze barrière enkel bestaat uit de N34 en een dubbel tramspoor, gaat het om een vrij breed lint met woonwijken, vakantieparken, winkels, horeca en een paar laatste, verwaalde boerderijen. De duinen zelf zijn gefragmenteerd door grotere en kleine wegen, gaande van de ontdubbelde N34 tot een netwerk aan wandelpadjes. Aan zeezijde verschilt de situatie van gemeente tot gemeente. In bijvoorbeeld Oostende zijn de duinen over de gehele lengte door een dijk gescheiden van het strand, terwijl in buurgemeente Bredene er geen dijk is, en de duinen en het strand wel met elkaar in verbinding staan.

Zowel voor de kustdefensie (zie ook volgende principe) als het herstel van de biodiversiteit in strand-, duin- en polderbiotopen is het aangewezen om de **connectie tussen strand, duinen en polder te herstellen**. Dit is uiteraard niet meer overal mogelijk. Maar voor een aantal **specifieke plaatsen** (bv. ter hoogte van Haerendycke) zou op zijn minst moeten worden onderzocht *hoe* een **dynamisch strand-duin-polder systeem** terug tot stand zou kunnen worden gebracht (denk aan ecoducten, relokalisatie van (weg)infrastructuur en het teruggeven van bepaalde bebouwde zones aan de natuur) en *welke meerwaarde* er mee kan worden gecreëerd.

Wat betreft dit laatste, wordt in de eerste plaats aan toerisme en recreatie gedacht. Maar hierin lijkt direct ook een valkuil te

schuilen. Dergelijke dynamische strand-duin systemen zijn kwetsbaar, aan voortdurende verandering onderhevig, en verdragen daardoor niet al te veel menselijke inmenging. Voor de aanleg van mountainbike paden, ruiterroutes, en andere activiteiten die de duinvegetatie te veel kunnen schaden, wordt daarom beter gekeken naar andere plekken.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Een van de doelstellingen van het landinrichtingsproject Oudlandpolder is om de **instandhoudingsdoelstellingen** te **realiseren**.

In de communicatie over deze doelstellingen wordt de duinengordel tussen Oostende en Zeebrugge onderverdeeld in volgende deelgebieden:

- Deelgebied 19: Duinreep Bredene, Paelsteenpanne, Spanjaardduinen, Golf Oostende, Duinreep Klemskerke, Duinbos Klemskerke, Duinbos Jan De Schuyter (west) en Driftweg (De Haan)
- Deelgebied 20: D'Heye (Bredene)
- Deelgebied 21: Duinbos (Wenduine, Vlissegem, Jan De Schuyter (oost)), Zandpanne en Duinreep Vlissegem
- Deelgebied 22: Fonteintjes
- Deelgebied 32: Duinreep Wenduine

Voor deze verschillende deelgebieden werden volgende doelstellingen vastgelegd:

	19	20	21	22	32
slik en zandplaten	3 ha				
embryonale wandelende duinen			2 ha		
wandelende duinen op strandwal	61 ha		15 ha	12 ha	10 ha
vastgelegde duinen met kruidenvegetatie	67 ha	24 ha	22 ha	1 ha	1 ha
ontkalkte duinen		2 ha			
duinen met duindoorn	18 ha		11 ha		
bebost duin	32 ha		113 ha		

De plekken waar men wil werken aan het herstellen van de duindynamiek door het verbinden van strand-, duin- en polderecosystemen, zijn de deelgebieden waar wordt ingezet op de tweede doelstelling die in de tabel hierboven wordt genoemd, namelijk de plaatsen waar zich embryonale wandelende duinen mogen vormen. Zoals uit deze tabel is af te leiden, gaat het om het duinengebied tussen De Haan en Wenduine.

Duinherstel kent in dit gebied echter duidelijke restricties. Zo wordt dit natuurgebied doorsneden door 2 grote wegen. De Koninklijke Baan loopt parallel aan het strand, waardoor de meer mature duinen landinwaarts worden gescheiden van de jonge duinen aan het strand. Daarnaast slingert ook de N34 zich een weg door dit natuureservaat, en zorgt daardoor voor verdere fragmentatie. Aan de polderzijde verhinderen woonwijken en vakantieparken dat een verbinding met de achterliggende polders kan worden gecreëerd. **Er kan dus worden besloten dat de instandhoudingsdoelstellingen het hier geformuleerde principe in beperkte mate ondersteunen.**

THE OTHER WAY

THAT WAY

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

Bij de ontwikkeling van de scenario's werd er bewust voor gekozen om de integratie van strand-, duin- en polderecosystemen mee te nemen in de uitwerking van de natuurkernen die in de Oudlandpolder zouden kunnen worden gerealiseerd. Zowel in het eerste scenario ('integrale duurzaamheid') als in het vierde scenario ('technologisch optimisme') is daardoor een strand-duin-polderovergang terug te vinden die in lijn is met het hier beschreven principe. Om deze overgang te kunnen ontwikkelen werden in deze scenario's de vakantieparken ter hoogte van Harendijke ingeruild voor natuurgebied. De belangrijkste barrière om tot een realisatie van deze visie te komen zijn de kusttram en de N34 (Koninklijke Baan), die in dit scenario ofwel onderbroken worden ofwel in een tunnelbedding worden gebracht.

Een belangrijke reden om voor deze locatie te kiezen, is de ligging van de Uitkerkse Polder. Het is meer aangewezen om een dynamische duin-polderovergang te creëren in aansluiting met natuurgebied dan met landbouwgebied. Productiegrasland en akkers kunnen niet worden blootgesteld aan de stuifbewegingen van zandduinen.

De conclusie die hieruit wel kan worden getrokken, is dat het gebied dat voor de scenario's werd geïdentificeerd in de Oudlandpolder als het **gebied met het meeste potentieel om strand-, duin- en polderecosystemen met elkaar te verbinden, niet terug te vinden is in de deelgebieden waar men de instandhoudingsdoelstellingen wil realiseren.**

KUSTVERDEDIGING PRIMEERT. ER WORDT INGEZET OP HET BEHOUD EN DE VERSTERKING VAN DE NATUURLIJKE KUSTVERDEDIGING DOOR DE DUINENGORDEL, ONDER MEER DOOR OOK EMBRYONALE DUINVORMING ZEEWAARTS TOE TE LATEN (EN TE FIXEREN). ER WORDEN AFGEBAKENDE ZONES VOORZIEN WAARIN RECREANTEN WELKOM ZIJN.

Toelichting

Als gevolg van de klimaatverandering zal wereldwijd de zeespiegel stijgen. Dit stelt bijkomende eisen aan de kustverdediging. In het Masterplan Kustveiligheid, gecoördineerd door het Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust, worden daarom de maatregelen gebundeld die nodig zijn om onze kust te beschermen tegen een 1000-jarige stormvloed. Er wordt hierbij rekening gehouden met een zeespiegelstijging van 30 cm. Het gaat om ingrepen zoals de ophoging en verbreding van het strand ter hoogte van Oostende of de bouw van een hogere stormmuur in de haven van Blankenberge.

Met het complex project Kustvisie, gecoördineerd door het Departement Mobiliteit en Openbare Werken, gaat de Vlaamse overheid nog een stap verder. In dit project wordt onderzocht hoe onze kust op langere termijn kan worden beschermd tegen een hogere, versnelde en niet-lineaire zeespiegelstijging. Er wordt daarom bij Kustvisie gewerkt met verschillende scenario's en toegewerkt naar een kustdefensie die vlot aanpasbaar is om een zeespiegelstijging tot 3m (in 2100) het hoofd te kunnen bieden. Wat de kantelpunten zijn waarop opschaling nodig is, maakt mee deel uit van dit onderzoek.

Om de kust tegen een zeespiegelstijging van dergelijke omvang

te kunnen beschermen, zullen maatregelen moeten worden genomen die veel verder gaan dan de ingrepen voorzien in het Masterplan Kustveiligheid. Het zal gaan om technische oplossingen, maar ook om ingrepen die toelaten dat de natuur ons een handje helpt. Zo vormt de **duinengordel** van oudsher **een natuurlijke verdediging op zee**. Wind en zeestromingen verdelen het zand over de zeebodem, strand en duinen. Onder normale omstandigheden, als zand richting strand en duinen kan bewegen, worden automatisch nieuwe duinen gevormd, die meegroeien met de stijgende zeespiegel.

Het is daarom aangewezen om (op bepaalde plaatsen) toe te laten dat de kustzone meer dynamisch wordt, en **zandbanken, strand en duinen** kunnen bewegen zodat een **natuurlijke dam** wordt gecreëerd **tegen krachtige, hoge golven**. Embryonale duinvorming op het strand zou daarom moeten worden gestimuleerd en gefixeerd.

Door deze natuurlijke barrière te herstellen zal niet alleen het kustlandschap worden opgewaardeerd, maar zullen ook kansen worden gecreëerd voor natuur en recreatie. Gezien de densiteit aan activiteiten in de kuststrook tussen Oostende en Zeebrugge, moet kustverdediging echter primeren. De **ontwikkeling van duinvegetatie** moet dus eerst en vooral worden gezien in functie van kustdefensie, en **mag niet worden opgeofferd voor recreatieve doeleinden**. Dit zou kunnen door bv. verschillende types recreatiezones af te bakenen waar het duidelijk is voor recreanten wat mag en niet mag.

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Het project Kustvisie zal in principe de toekomst van de kustverdediging aan onze kust in kaart brengen. De huidige beleidscontext gaat er van uit dat de kustverdediging ter plaatse versterkt wordt of uitbreidt richting zee (door bv. op bepaalde delen duinvorming te stimuleren). De huidige beleidsvisie houdt in dat er landinwaarts weinig impact te verwachten is, zodanig dat vanuit het landinrichtingsproject voornamelijk zal gewerkt worden aan het versterken van de huidige duinfuncties en het infiltreren van water. Voor het ondersteunen van embryonale duinvorming op het strand lijkt inzet van landinrichting niet nodig te zijn, aangezien het beleid daar autonoom beleid is van het Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust, dat instaat voor de kustverdediging.

Wat kunnen we leren uit de scenario's voor de Oudlandpolder?

De scenario's die werden ontwikkeld voor de Oudlandpolder nemen 2050 als tijdshorizon. Dit komt overeen met het tijdsperspectief gehanteerd in het Masterplan Kustveiligheid. Doordat de maatregelen opgenomen in het Masterplan Kustveiligheid geen grote ruimtelijke impact hebben, werden ze niet meegenomen in de scenario's. Een ophoging van het strand draagt bv. wel bij tot de kustdefensie, maar zal weinig veranderen aan de functionele organisatie van de Oudlandpolder.

DE IMPACT VAN DE CAMPINGS OP HUN NATUURLIJKE OMGEVING WORDT SUBSTANTIEEL GEREDUCEERD.

Toelichting

De kust trekt veel toeristen, waardoor automatisch een deel van de beschikbare ruimte in beslag wordt genomen door verblijfsrecreatie. Tussen Oostende en Zeebrugge zijn bijgevolg een groot aantal vakantieparken, campings, weekendverblijfparken en parken met tweede verblijven te vinden. Initieel waren een aanzienlijk deel hiervan campings. Maar doorheen de jaren zijn deze geëvolueerd naar parken met vaste stacaravans, waar zo goed als geen aanbod meer is voor doortrekkende kampeerders met een tent of caravan. Deze stacaravans werden ondertussen in heel wat gevallen ook al vervangen door vakantiehuisjes (vissershuisjes), al dan niet door grote, internationale spelers in de toeristische sector (bv. Roompot). Op andere plaatsen aan de Belgische kust is al te zien hoe dergelijke vakantiehuisjes zelfs verder evolueren naar eerste verblijven.

Deze vakantieparken bevinden zich meestal aan de polderzijde van de kuststrook, aan de rand van het stedelijk gebied, of zelfs midden in de laatste overblijvende stukken polder. Ze dragen niet alleen bij aan de versnippering van de open ruimte en de aantasting van de ruimtelijke kwaliteit, maar hebben ook een aanzienlijke impact op hun natuurlijke omgeving. Als gevolg van hiaten in het regelgevend kader, gaat het om relatief grote, aaneengesloten gebieden met een groot aandeel verharde oppervlakte, zonder adequate waterzuiveringsinfrastructuur, die een ondoorwaadbare barrière vormen tussen kust en polder.

De impact van de vakantieparken op hun natuurlijke omgeving is te groot, en zou moeten worden teruggedrongen. Er wordt gepleit om dit te doen vanuit een integrale benadering, die start vanuit de vraag welke

parken kunnen blijven en welke niet. Op sommige plaatsen lijkt het immers aangewezen om kustdefensie en/of natuurdoelstellingen te laten primeren, en dus om open corridors in te richten die toelaten strand- en duinecosystemen te verbinden met de poldergraslanden die er achter liggen. Buiten deze gebieden, kunnen de vakantieparken blijven, zij het wel onder bepaalde voorwaarden naar verharding, waterzuivering, natuurlijke inrichting en gebruik toe. Gezien de uitdagingen in de kuststrook m.b.t. waterberging, biodiversiteitsverlies, etc., wordt gevraagd ook te kijken in de richting van innovatievere vakantieformules, zoals glamping en paalwoningen, die toelaten om recreatieve en natuurdoelstellingen te verzoenen. Waterdunen, net over de grens in Zeeland, zou voor bepaalde parken een zinvol voorbeeld kunnen zijn.

Tot slot, is het belangrijk om de sociale meerwaarde van een deel van deze vakantieparken niet uit het oog te verliezen. Een deel van de stacaravanparken maken het mogelijk voor sociaal-economisch meer kwetsbare groepen om op vakantie te gaan. Het is belangrijk dat er ook voor deze mensen een betaalbaar aanbod blijft. Al betekent dit niet dat deze parken niet kunnen evolueren naar groene verblijfsrecreatie. Sociale problemen kunnen geen excuus zijn om niets te doen aan de impact van deze parken op hun omgeving. Er bestaan reeds voorbeelden op het vlak van sociaal beleid die in deze context een antwoord kunnen bieden (bv. sociale tarieven voor mensen uit kansengroepen).

Hoe linkt dit aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject?

Via het landinrichtingsproject willen we samen met de lokale besturen en de campinguitbaters inzetten op het ontharden en infiltreren van water in campingzones, het vergroenen van de campingsites, het creëren van meer publieke wandel- en fietspaden en publiek ontmoetingsruimtes doorheen campingzones, het vergroenen van de randen aan campingzones en het afkoppelen van hemelwater van de campings en andere grootschalige toeristische infrastructuur.

Wat kunnen we leren uit de toekomstscenario's voor de Oudlandpolder?

In de vier scenario's werd telkens een ander ruimtelijk scenario meegenomen. Deze ruimtelijke scenario's verschillen van elkaar in verdichting, de open ruimte voor natuur, bos en landbouw, de ruimte voor economische activiteiten (bv. bedrijventerreinen of havenuitbreiding), etc. Wat opvalt is dat in elk van deze scenario's de ruimte voor recreatie in 2050 drastisch is afgenomen vergeleken met de huidige situatie. **In elk van de scenario's is de ruimte voor recreatie tegen 2050 met minstens de helft gereduceerd.** In 3 van de 4 scenario's gaat het om ongeveer een halvering. In het scenario 'structurele ongelijkheid' gaat het zelfs om een reductie met bijna 70%. Het gaat bijna altijd om de transformatie van vakantieparken naar ruimte die een andere invulling krijgt.

In een dicht bevolkt en verstedelijkt gebied als Vlaanderen is de druk op de beschikbare ruimte groot. En deze druk zal de komende jaren alleen nog maar toenemen. Een groeiende bevolking vraagt om meer ruimte, klimaatrobuuste natuur en landbouw vragen om meer ruimte, economische groei vraagt om meer ruimte, ... Uit de scenario's leren we dat, tenzij gericht flankerend beleid dit belet, een substantieel deel van de vakantieparken zal verdwijnen ongeacht de ruimtelijke dynamieken die de komende decennia de bovenhand zullen krijgen. In een scenario waarin we doorgaan op het al ingeslagen pad, gebeurt dit. Maar dus ook in een scenario waarin meer ruimte komt voor groen en in scenario's waarin ingezet wordt op verdichting. Deze vaststelling onderstreept de urgentie om voor de **vakantieparken** in de Oudlandpolder te **zoeken naar formules die een meervoudig ruimtegebruik toelaten**, dus formules die toelaten om recreatieve functies te verweven met landbouw, waterbuffering, natuur, kustdefensie, etc. Dit lijkt een noodzakelijke stap te zijn om te kunnen evolueren naar een toekomstbestendig en duurzaam toeristisch en recreatief aanbod in de kuststrook.

REFERENTIES

- (1) Decleer, K. et al. (2016) Mapping wetland loss and restoration potential in Flanders (Belgium): an ecosystem service perspective. Ecology and Society 21(4): 46. (zie ook [deze link](#))
- (2) Zie bv. Ostrom, E. (1999) Coping with tragedies of the commons. Annual Review of Political Science 2: 493.
- (3) [Verkoopprijzen huizen 2020](#)

Productie

Nele D'Haese (VITO)

Tekst

Nele D'Haese (VITO)
Wim Van Isacker (VLM)

Fotografie

VLM

Juni 2021

Verantwoordelijke Uitgever

VITO
Boeretang 200
2400 Mol
www.vito.be

Deze publicatie werd mogelijk dankzij het Europese Horizon 2020 onderzoeks- en innovatieprogramma onder Grant Agreement N°773782.

